

Методологија статистике спољне трговине

Београд, 2007.

ИЗДАВАЧ

Републички завод за статистику Србије
Београд, Милана Ракића бр. 5

ЗА ИЗДАВАЧА

Др Драган Вукмировић, директор

Приликом коришћења података објављених у овој публикацији
обавезно је навођење извора.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
006+311

МЕТОДОЛОГИЈЕ и стандарди / Републички
завод за статистику Србије ; за издавача
Драган Вукмировић. - 2003, бр. 1- . -
Београд (Милана Ракића 5) : Републички
завод за статистику Србије, 2003- (Београд
: Републички завод за статистику Србије). -
29 cm

ISSN 1451-7477 = Методологије и стандарди
- Републички завод за статистику Србије

COBISS.SR-ID 112201996

ПРЕДГОВОР

У овој публикацији описани су основни методолошки принципи који се користе у прикупљању, обради и публиковању података о спољнотрговинској робној размени.

Систем прикупљања података о светској трговинској робној размени претрпео је значајне измене током неколико протеклих година. Увођење Јединствене царинске исправе (ЈЦИ) 1995. године и њена потпуна хармонизација у 2004. години с царинским документом који се користи у земљама Европске уније, која је спроведена 2004. године, као и увођење Комбиноване номенклатуре царинске тарифе засноване на *HS* из 2002. године у 2005. години, довели су до важних промена у статистици спољне трговине.

У складу са изменама и допунама системских закона који регулишу област економских односа са иностранством, извршене су и допуне у одговарајућим статистичким истраживањима и урађена је нова методологија статистике спољне трговине.

У оквиру ове методологије посебно су обрађена поглавља која се односе на правни основ истраживања, основне стандарде и дефиниције у истраживању спољнотрговинског робног промета, систем трговине, класификације и номенклатуре, обрачун вредности, обухват, обраду и дисеминацију података.

Посебном методологијом биће обрађена питања која се односе на обрачун индекса цена и физичког обима извоза и увоза.

Методолошка решења из ранијих година заинтересовани корисници могу наћи у едицији СЗС "Методолошки материјали", у свесци број 315, као и у Јединственој методологији статистичког истраживања промета робе са иностранством ("Службени лист СРЈ", број 13/95).

Београд, 2007.

Директор

Др Драган Вукмировић

САДРЖАЈ

Страна

ПРЕДГОВОР	3
УВОД	7
ПРАВНИ ОСНОВ	8
ОБУХВАТ	9
ВРЕМЕ ПОСМАТРАЊА	12
СТАТИСТИЧКА ТЕРИТОРИЈА	13
СИСТЕМ ТРГОВИНЕ	13
НОМЕНКЛАТУРЕ И КЛАСИФИКАЦИЈЕ	16
РОБНЕ КЛАСИФИКАЦИЈЕ	16
Хармонизовани систем назива и шифарских ознака производа (<i>HS2002</i>)	17
Комбинована номенклатура (<i>CN</i>)	18
Стандардна међународна трговинска класификација (<i>SITC Rev.3</i>)	19
Класификација према основним економским категоријама (<i>BEC</i>)	20
Класификација економске намене по методологији ЕУ (<i>MIG</i>)	20
Класификација економске намене производа на основу изјаве увозника	21
Међународна стандардна класификација економских делатности (<i>ISIC</i>)	21
Класификација према степену обраде производа	22
КЛАСИФИКАЦИЈА ЗЕМАЉА	22
СТАТИСТИЧКИ ПРАГ	22
СТАТИСТИЧКЕ ПРОЦЕДУРЕ	23
ВРЕДНОСТ	24
МЕРЕЊЕ КОЛИЧИНА	26
ПОДАЦИ О ТРАНСПОРТУ	28
ЗЕМЉА ПАРТНЕР	28
Земља куповине/продаје	28
Земља слања робе/дестинације/последња позната дестинација робе/отпреме	29
Земља порекла/потрошње	30

ПОВЕРЉИВОСТ ПОДАТАКА	31
Поверљиви подаци	31
Пасивна поверљивост	32
Активна поверљивост	32
Поверљивост података која се односи на производе	32
Поверљивост података која се односи на земље	33
Поверљивост података која се односи на предузећа	33
ЈЕДИНИЦА ПОСМАТРАЊА	34
ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА	34
ОБРАДА ПОДАТАКА И АНАЛИЗЕ	34
ДИСЕМИНАЦИЈА ПОДАТАКА	39
Врста корисника	39
Тип статистике	39
Базе података	40
Публикације у штампаној форми	43
Помоћ корисницима	46
Metadata (подаци о подацима)	46
Међународна сарадња	46
Анекс 1 Законодавство Републике Србије које се односи на статистику спољне трговине	49
Анекс 2А Шема статистичких процедура извоза	53
Анекс 2Б Шема статистичких процедура увоза	55
Анекс 3 Класификација економске намене по методологији ЕУ (MIG)	57
Анекс 4А Шифре и називи географских зона земаља	59
Анекс 4Б Шифре и називи земаља по економским зонама	63
Анекс 5 Типови паритета	67
Анекс 6 Специфичне јединице мере	69

Увод

1. Циљ ове методологије јесте да помогне корисницима у правилном коришћењу и анализирању података о спољнотрговинској робној размени Републике Србије, које објављује Републички завод за статистику Србије. У њој су описани основни методолошки принципи који се користе у прикупљању, обради и публиковању података, као и улога Републичког завода за статистику у том процесу.

2. Приликом припреме ове методологије водило се рачуна о томе да кориснику који није стручњак у области спољне трговине она у потпуности буде разумљива. Најважнија за кориснике свакако су следећа поглавља: обухват и време регистровања, систем трговине, класификација робе, земља партнер, обрачун вредности и поверљивост података. Та поглавља садрже опис већине основних концепата и дефиниција и објашњавају променљиве које корисници могу користити.

3. Систем за прикупљање података у трговини робом са светом побољшан је последњих година. Увођење Јединствене царинске исправе (ЈЦИ) у 1995. години и њено потпуно усклађивање с документом који се користи у земљама чланицама Европске уније у 2004. години, као и увођење Комбиноване номенклатуре царинске тарифе у 2005. години засноване на *HS* из 2002. године, довели су до важних промена у статистици спољне трговине у правцу њене потпуне хармонизације са светским стандардима.

4. Статистика спољне трговине спада у економске статистике и заједно са осталим основним статистикама, као што су индустријска статистика, финансијска статистика, грађевинска статистика, представља битан извор података за националне рачуне, статистику биланса плаћања и краткорочне економске анализе. Дефиниције прихваћене у *SNA* из 1993. године и *BPM5* важне су за статистику спољне трговине.

5. Статистика спољне трговине служи за задовољавање различитих потреба, као што су:

- а) утврђивање опште економске политике, укључујући пореска, монетарна, структурна и секторска питања;
- б) развој трговинске политике, укључујући припремање и надгледање трговинских споразума и изравнање трговинских спорова;
- в) тржишне анализе за извознике и увознике, с циљем да се дефинише њихова комерцијална стратегија;
- г) утврђивање материјалних биланса за стратешке производе, с циљем да се контролише тржиште у области пољопривреде и енергије;
- д) инфраструктурно планирање;
- ђ) прикупљање података за статистику саобраћаја;
- е) прикупљање увозних компоненти за обрачуне различитих врста индекса цена;
- ж) прогнозирање и коришћење података код обрачуна у систему националних рачуна и платног биланса.

ПРАВНИ ОСНОВ

6. Прикупљање података о трговини наше земље са светом заснива се на низу закона, прописа и уредби које доносе републички парламент и влада. Републички завод за статистику има овлашћење и одговорност за контролу, обраду и публикавање података а Управа царина Републике Србије има овлашћење и одговорност за прикупљање података. Републички завод за статистику одговоран је за:

- а) методологије;
- б) класификације;
- в) обраду података;
- г) публикавање података;
- д) анализе;
- ђ) сарадњу с другим овлашћеним органима у спровођењу истраживања;
- е) међународну сарадњу с другим овлашћеним органима приликом спровођења истраживања.

7. Анекс 1 садржи комплетну листу важних правних прописа на којима се заснива истраживање статистике спољне трговине. Почетком 2004. године донета су два важна акта којима се учвршћује и унапређује законодавство које се односи на примењивање изворних основних прописа.

8. Статистика спољне трговине заснива се на Правилнику о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларације и других образаца у царинском поступку ("Службени гласник Републике Србије", број 129/2003), Царинском закону ("Службени гласник Републике Србије", број 73/2003), Јединственој методологији статистичког истраживања промета робе са иностранством, са амандманима који су у припреми ("Службени лист СРЈ", број 13/1995), и Закону о спољнотрговинском пословању ("Службени гласник Републике Србије", број 101/2005).

9. Постоје и други прописи који имају важност за статистику спољне трговине:

- Закон о статистичким истраживањима ("Службени гласник Републике Србије", број 83/1992), са амандманима ("Службени гласник Републике Србије", број 53/1993, 67/1993 и 48/1994);

- Програм статистичких истраживања у периоду од 2001. до 2005. године ("Службени лист СРЈ", број 54/2001);

- Закон о Царинској тарифи ("Службени гласник Републике Србије", број 62/2005).

10. Осим националних прописа, директно се примењују међународне препоруке и одредбе. Међу њима, публикација Статистичког одељења Уједињених нација *"International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions (Series M, No. 52, Rev. 2)"* представља основну међународну публикацију када је реч о препорукама које би требало применити у циљу хармонизације са светским стандардима. Статистика спољне трговине Републике Србије прихватила је скоро све препоруке из ове публикације.

11. Постоје различити извори података који се могу користити за прикупљање података статистике спољне трговине: царинске евиденције, прегледи предузећа, административне евиденције повезане с порезима на додату вредност и др. Међутим, царинска декларација је извор који преовлађује у националним статистикама и примењена је у нашем статистичком систему. Ова методологија посвећује значајну пажњу овом извору.

12. Прикупљање података коришћењем царинске администрације као административног извора има дугу историју, мада примарни циљ царинске активности није био статистичко прикупљање. Та чињеница је условила да прикупљање података путем царинских декларација није у потпуности усклађено с концептима и дефиницијама оштро истакнутим у *SNA* и *BPM5*. Међутим, ако је потребно, царински подаци могу бити допуњени информацијама из других извора да би се добио пун обухват података и тиме помогло формирање података потребних за израду националних рачуна и за статистику платног биланса.

ОБУХВАТ

13. У већини случајева, пун обухват статистике спољне трговине не може бити остварен коришћењем царинских докумената. Наиме, може се десити да неке важне трансакције извесно време буду ван царинске контроле односно надзора или да сагласност документа, са статистичког становишта, не буде довољна. У таквим случајевима могу се користити алтернативни извори података као додатни.

14. Уопштено, статистика спољне трговине укључује сву робу која се додаје залихама материјалног богатства земље при улазу у своју економску територију (увоз) или се од њих одузима при изласку из ње (извоз). Роба која се налази у транзиту или се привремено увози (осим робе за унутрашњу или спољашњу прераду) не укључује се у резултате статистике спољне трговине.

15. У принципу, сва роба која задовољава дефиницију обухвата (види параграф 14) укључује се у статистику спољне трговине Републике Србије под одговарајућим подбројевима робне класификације и у целини.

16. Увоз Републике Србије укључује:

а) робу која улази на статистичку територију Републике Србије из других земаља пријављену у складу са одговарајућом царинском процедуром и пуштену у слободно циркулирајуће подручје, тј. унутрашњи промет, одмах или након извесног времена протеклог од царинског складиштења или пријављену у складу са одговарајућом царинском процедуром за унутрашњу прераду или прераду под царинском контролом одмах или након извесног времена протеклог од царинског складиштења, као и

б) нека специфична кретања робе (индустријска постројења, роба за војну употребу, нафта и нафтини деривати, електрична енергија, гас и вода и др.).

17. Извоз Републике Србије укључује:

а) робу која напушта статистичку територију Републике Србије крећући се ка другим земљама света након што је пријављена у складу са одговарајућом извозном царинском процедуром или царинском процедуром спољне прераде, као и

б) нека специфична кретања робе (види параграф 16).

18. У резултате спољнотрговинске размене Републике Србије не укључује се роба у транзиту, роба смештена у царинском складишту (искључиво у сврху складиштења) и роба која се привремено извози односно увози (за сајмове, пробни узорци и слично). Табеле процедура за статистичко регистровање извоза и увоза дате су у Анексу 2А и 2Б.

19. Према томе, статистика спољне трговине укључује у резултате детаљне статистике следеће врсте робе и трансакција:

а) **Немонетарно злато.** У ову врсту злата спада злато у праху и злато у другим сировим или полуфиналним облицима, као и златни ковани новац и злато у шипкама. Оно се користи искључиво у производњи накита или у стоматологији или као ризница вредности;

б) **Неиздате банкноте, вредносни папири и ковани новац који није у оптицају;**

в) **Бартер аранжмане;**

г) **Робу којом се тргује на владин рачун.** Овај тип трансакција укључује робу за војне и цивилне сврхе, која прелази границу као резултат регуларних трансакција владе, робу под програмима помоћи влади и ратне репарације и реституције;

д) **Храну и другу хуманитарну помоћ.** У оквиру ове врсте робе обухвата се сва роба која улази или напушта статистичку територију Републике Србије у оквиру програма помоћи, без обзира на то да ли је добављена или отпремљена уз помоћ државних органа, међународних или невладиних организација;

ђ) **Робу за војну употребу;**

е) **Робу набављену од свих категорија путника, укључујући раднике нерезиденте, све до вредности одређене националним законодавством, тј. Царинским законом;**

ж) **Робу на консигнацији;**

з) **Робу за прераду;**

и) **Робу која се користи као носилац информација и софтвер.** Ова категорија обухвата, на пример:

1) паковане сетове који садрже дискете или компакт дискове са ускладиштеним компјутерским софтвером или с подацима развијеним за општу или комерцијалну употребу (ненаручени), са или без корисничког приручника,

2) аудио и видео траке снимљене за опште или комерцијалне сврхе;

ј) **Робу која прелази границу као резултат трансакција између основних корпорација и њихових предузећа основаних директним улагањем, тј. која су под заједничким власништвом;**

к) **Враћену робу.** Уколико је претходно извезена роба касније враћена, она се региструје као увоз у време када је враћена. Исто тако, роба која је претходно увезена и касније враћена региструје се као извоз, такође у време када се враћа;

л) **Електричну енергију, гас и воду;**

љ) **Робу отпремљену преко поштанских или курирских служби.** Посебно се води рачуна о роби мале тежине и велике вредности, као што су дијаманти и остало скупоцено камење. Уколико се шаљу поклони, региструју се само они велике вредности, тј. за поклоне и другу робу која се шаље на овакав начин утврђује се минимум вредности која служи као основ за регистровање у спољнотрговинском промету;

м) **Ефекте миграција.** Региструје се и укључује физичко кретање робе као ефекат миграција (када мигранти носе свој иметак са собом). У резултат се укључује само роба која се по Царинском закону мора оцаринити;

н) **Финансијски закуп.** Сматра се да је роба под финансијским закупом уколико купац преузме права, ризике, награде и одговорност у односу на робу и он се тада, са економског становишта, може сматрати дефакто власником. У неким случајевима, време трајања закупа користи се као критеријум за одређивање да ли је закуп финансијски (једна година или више) или оперативни (мање од једне године);

њ) **Бродове, авионе, моторна возила и осталу покретну опрему;**

о) **Робу која се креће од тампон складишта или ка њима уколико се она налазе ван економске територије земље;**

п) **Робу испоручену или отпремљену из off-shore компанија смештених на економској територији Републике Србије;**

р) **Робу из бродских и авионских складишта и снабдевање бродова и авиона;**

с) **Индустријска постројења;**

т) **Нафту и нафтине деривате, као и остале производе који се транспортују цевоводима;**

ћ) **Празне боце.** Оне се обухватају само уколико потпадају под комерцијалне рециклажне аранжмане, и

у) **Отпатке и остатке.** Они се, укључујући и производе опасне по околину, укључују у резултате спољнотрговинске размене само уколико је њихова вредност изнад прага утврђеног законодавством Републике Србије.

20. Статистика спољне трговине Републике Србије искључује из резултата спољнотрговинске размене следеће врсте робе и трансакција:

а) **Законска средства плаћања и вредносне папире;**

б) **Монетарно злато.** Према дефиницији датој у Хармонизованом систему шифарских ознака и назива, под монетарним златом подразумева се злато које се размењује између националних или међународних монетарних власти или овлашћених банака;

в) **Хитну помоћ за пострадала подручја;**

г) **Робу која се користи у дипломатске или сличне сврхе:**

- робу која се увози или извози уз примену повластица које произлазе из дипломатског, конзуларног или сличног имунитета,

- поклоне шефу државе, члановима владе или парламента;

д) **Робу привремено извезену или увезену:**

- робу намењену за сајмове и изложбе,

- позоришне реквизите,

- сајамске и вашарске атракције,
- професионалну опрему у смислу међународне царинске конвенције од 08. јуна 1968. године,
- кинематографске филмове,
- апарате и опрему за експерименталне сврхе,
- животиње за приказивање, приплод, јахање и слично,
- комерцијалне узорке,
- средства транспорта, контејнере и опрему повезану с транспортом,
- робу за оправку средстава транспорта, контејнера и сродне транспортне опреме и делове замењене за време оправке,
- амбалажу,
- робу под оперативним закупом. Ова категорија обухвата нефинансијске лизинг аранжмане,
- постројења и опрему за грађевинске радове,
- робу намењену за експерименте, анализе и тестирања;

ђ) Трансакције с робом под условом да она није предмет комерцијалних трансакција:

- награде, почасна признања, медаље и слично,
- путнички пртљаг, прехранбене производе и друге предмете, укључујући спортску опрему намењену за личну употребу или потрошњу пратиоца путника,
- свадбену опрему, предмете породичне баштине и предмете домаћинства у покретним кућама,
- мртвачке ковчеге, урне, погребне украсе за одржавање гробова и споменика,
- штампани рекламни материјал, упутства за употребу робе, ценовнике и остали рекламни материјал,
- робу која је постала неупотребљива или која не може да се користи у индустријске сврхе,
- поштанске марке,
- фармацеутске производе који се користе на међународним спортским догађајима;

е) Робу која је предмет некомерцијалне размене између резидената у пограничној зони; производе добијене од стране пољопривредних произвођача ван статистичке територије, али која је везана за ту територију на којој се обавља привредна делатност;

ж) Робу која напушта статистичку територију да би била враћена преко стране територије, директно или са задршком у транспорту;

з) Робу која се користи као носилац информација, као што су дискете, магнетне траке, филмови, планови, аудио и видео траке, CD-ромови, којом се тргује да би се обезбедиле информације по поруџбини (за посебног клијента) или која није предмет комерцијалних трансакција;

и) Робу отпремљену војним снагама смештеним ван статистичке територије земље односно робу примљену од страних оружаних снага смештених на статистичкој територији земље домаћина;

ј) Робу која је предмет одређених уговора везаних за предузимање мера за заштиту људи односно животне средине;

к) Робу у транзиту;

л) Новине и часописе који су под претплатом;

љ) Робу изгубљену или уништену након напуштања економске територије земље, али пре уласка на економску територију земље увоза;

м) Празне боце које се враћају да би поново биле напуњене;

н) Отпатке и остатке који немају позитивну вредност;

њ) Робу за коју се по Царинском закону не подноси декларација.

21. Статистика спољне трговине Републике Србије искључује неке врсте робе из резултата спољнотрговинске размене али их региструје одвојено, за потребе националних

рачуна и биланса плаћања, да би се направила неопходна прилагођавања са *SNA 1993* и *BPM5* препорукама. У те сврхе, статистика одвојено прати следеће врсте робе и трансакције:

а) **Робу за оправку.** Ова категорија обухвата активности које враћају у претходно стање оштећен квалитет постојеће робе и не дају резултат у креирању новог производа. Не обухватају се оправке грађевинских објеката, поправке компјутера и одржавање извршено у лукама и на аеродромима на транспортној опреми;

б) **Робу изгубљену или уништену после добијеног власништва од стране увозника.** Ова трансакција се искључује из увозне статистике намераване земље увоза, али се региструје одвојено, за сврхе прилагођавања. Истовремено, ова трансакција се укључује у детаљну статистику земље извоза;

в) **Покретну опрему над којом се мења власништво док је она ван земље боравишта свог првобитног власника.** Ова трансакција се односи на опрему која се првенствено шаље за привремену употребу и за специфичне сврхе као што су грађевински радови, борба против пожара, помоћ при великој несрећи и слично, али над којом је у међувремену промењено власништво као резултат поклањања или продаје становнику те земље.

ВРЕМЕ ПОСМАТРАЊА

22. У систему националних рачуна (*SNA 93*) и приручнику биланса плаћања (*BPM5*) препоручује се да робна трансакција са иностранством буде регистрована у време када се догодила промена власништва над робом. Међутим, систем прикупљања података у Републици Србији постављен је тако да региструје робне трансакције повезано с њиховим кретањем преко границе. Овакав начин регистровања има мањкавости које се огледају у механизмима потребним да се утврди када се промена власништва заправо догодила. Али, будући да се у највећој мери тргује робом која је предмет уобичајених купопродајних операција између увозника и извозника, промена власништва је тако у великој мери приближена времену преласка границе. Као последица овога, као време посматрања препоручује се моменат када роба улази или напушта економску територију земље. То је условило да се у Републици Србији као време посматрања прихвати датум када су царински органи прихватили декларацију у разматрање, што у нашем случају представља датум подношења декларације (чланови 19. и 94. Царинског закона).

23. Према томе, време посматрања у Републици Србији јесте календарски месец у ком се роба извози или увози. Према одредбама Царинског закона, подаци се сврставају у одговарајући месец према прописима који су важили:

- за робу која се увози – на дан прихватања декларације;
- за робу коју путници носе са собом – на дан царињења;
- за авионе и бродове купљене у иностранству ако се привредно искоришћавају пре преласка царинске линије – на дан добијања привременог пловидбеног листа;
- за робу смештену у консигнационом складишту – на дан када је купац преузео робу из консигнационог складишта;
- за робу која је била привремено увезена у царинско подручје – на дан прихватања декларације за коначно царињење, односно на дан доношења одлуке о обрачуна и наплати;
- за робу и превозна средства за које су државни органи (судови, инспекцијски органи, органи унутрашњих послова и др.) дужни да најближем царинском органу пријаве поменути робу и превозна средства која се код њих налазе, која су од стране тих органа привремено задржана или коначно одузета, а постоји основана сумња да је то царинска роба над којом није спроведен царински поступак – на дан извршности одлуке органа којом је роба или превозно средство одузето, односно на дан доношења одлуке о дозволи извршења;
- за робу која се из консигнационог складишта преноси у царинско складиште – на дан прихватања декларације;

- за транзитну робу која је на царинском подручју задржана ради увоза – на дан прихватања декларације за царињење те робе, а ако декларација није поднесена – на дан доношења одлуке о наплати увозних дажбина;
- за робу која се царини по службеној дужности – на дан доношења одлуке о наплати увозних дажбина;
- за робу произведену или оплемењену у слободној зони, која се ставља у промет на домаћем тржишту – на дан прихватања декларације.

24. Квартални и годишњи подаци који се приказују у публикацијама Републичког завода за статистику формирају се агрегирањем месечних података. Међутим, због праксе сталних ревизија и корекција података, квартални и годишњи подаци могу да одступају од раније публикованих месечних података. Коначни годишњи подаци се објављују средином текуће године и односе се на претходну годину.

СТАТИСТИЧКА ТЕРИТОРИЈА

25. У статистици међународне робне трговине циљ је да се региструје роба која улази или напушта економску територију земље. Међутим, у пракси се региструје роба која улази или напушта статистичку територију, која по дефиницији представља територију за коју се прикупљају подаци. Статистичка територија може да се поклопи са економском територијом земље или само с неким њеним делом. Уколико се статистичка и економска територија земље не поклапају, долази до непотпуног обухвата података. Генерално посматрано, статистичка територија земље одговара њеној царинској територији односно подручју и овакав концепт је прихваћен у земљама Европске уније.

26. По члану 6. Царинског закона, царинска територија Републике Србије обухвата територију, територијалне воде и ваздушни простор изнад Републике Србије, тј. царинско подручје је ограничено царинском линијом која је истоветна с државном границом Републике Србије. Тако дефинисана царинска територија у потпуности одговара концепту који се примењује у земљама ЕУ, из чега следи да се статистичка територија Републике Србије подудара с њеном царинском територијом.

СИСТЕМ ТРГОВИНЕ

27. У статистици међународне робне трговине постоје два система трговине помоћу којих статистика прикупља податке: општи систем трговине и специјални систем трговине. У оквиру специјалног система трговине постоје две дефиниције: строга дефиниција и ублажена дефиниција.

28. Општи систем трговине користи се у случајевима када се статистичка територија земље поклапа с њеном економском територијом. Према томе, општи систем трговине представља шири концепт и код увоза обухвата сву робу која улази на економску територију земље која прикупља податке, са изузетком робе која је у транзиту, а код извоза обухвата сву робу која напушта економску територију земље која прикупља податке, са изузетком робе која је у транзиту.

Према датој дефиницији општег система трговине постоје три типа увоза:

- а) увоз стране робе (то је роба различита од робе која се добија после спољне прераде);
- б) увоз стране робе која се добија као резултат спољне прераде;
- в) увоз домаће робе у стању у ком је претходно извезена.

По општем систему трговине, роба се увози односно извози у:

- а) слободно циркулирајуће подручје, просторије за унутрашњу прераду или индустријске слободне зоне;
- б) просторије за царинско складиштење.

Под појмом домаћа роба сматра се роба:

- произведена у слободно циркулирајућем подручју земље, тј. роба која је у целости добијена или битно трансформисана унутар слободно циркулирајућег подручја земље;
- произведена у индустријским слободним зонама, тј. роба која је унутар њих добијена у целости или је претрпела битну трансформацију;
- добијена оплемењивањем под процедуром унутрашње прераде, тј. када таква прерада даје домаће порекло.

Под појмом страна роба сматра се роба:

- произведена у остатку света, тј. роба која није укључена у економску територију земље;
- произведена под процедуром спољне прераде, тј. када таква прерада даје страно порекло робе.

29. Систем специјалне трговине представља ужи концепт и користи се у случајевима када се статистичка територија земље поклапа само са одређеним делом њене економске територије. Строга дефиниција специјалног система трговине користи се када статистичка територија обухвата само слободно циркулирајуће подручје у оквиру кога роба може бити расположива без царинских ограничења. Према томе, у том случају, увоз обухвата сву робу која улази на слободно циркулирајуће подручје земље која прикупља податке, а то значи да је она прошла царински поступак и да се користи за домаћу употребу у циљу репродукције, широке потрошње и инвестиција. Извоз обухвата сву робу која напушта слободно циркулирајуће подручје земље која прикупља податке. Уколико се користи строга дефиниција специјалног система трговине, роба увезена на дораду, обраду и прераду и роба која улази или излази из слободне индустријске зоне не би била обухваћена будући да не пролази кроз царински поступак за домаћу употребу. Исто тако, производи добијени након унутрашње дораде, обраде и прераде не би били обухваћени у извозу. Међутим, са економског становишта, ове врсте индустријских активности уопште се не разликују од сличних активности у привреди земље. Из тог разлога, међународна конвенција која се односи на економске статистике а прихваћена је од Лиге народа 1928. године препоручила је укључивање таквих активности у систем специјалне трговине. Применом ових препорука добија се ублажена дефиниција специјалног система трговине, по којој се обухватају и активности везане за унутрашњу и спољашњу прераду, обраду и дораду и активности у слободним индустријским зонама.

30. У случају ублажене дефиниције специјалног система трговине, увозни токови долазе од остатка света или од царинског прелаза, просторија за царинско складиштење или комерцијалних слободних зона. У овом систему трговине постоје три типа увоза:

- а) увоз стране робе (различите од робе добијене после спољашње прераде);
- б) увоз стране робе добијене после спољашње прераде;
- в) увоз домаће робе у стању у ком је претходно извезена.

31. Постоји само једна дестинација за увоз, слободно циркулирајуће подручје или просторије за унутрашњу прераду или индустријске слободне зоне. Из тога произлази да се код специјалног система трговине увоз састоји од шест различитих токова, и то:

- од увоза стране робе (различите од оне добијене после спољашње прераде) у слободно циркулирајуће подручје, просторије за унутрашњу прераду или индустријске слободне зоне, од остатка света или од царинског прелаза;
- увоза стране робе (различите од оне добијене после спољашње прераде) у слободно циркулирајуће подручје, просторије за унутрашњу прераду или индустријске слободне

- зоне, из просторија за царинско складиштење или комерцијалних слободних зона (ово се односи на страну робу која је првобитно доведена у просторије за царинско складиштење или комерцијалне слободне зоне и касније се увози);
- увоза стране робе обухваћене производима добијеним после спољашње прераде у слободно циркулирајуће подручје, просторије за унутрашњу прераду или индустријске слободне зоне, од остатка света или од царинског прелаза;
 - увоза стране робе обухваћене производима добијеним после спољашње прераде у слободно циркулирајуће подручје, просторије за унутрашњу прераду или индустријске слободне зоне, из просторија за царинско складиштење или комерцијалних слободних зона (ово се односи на страну робу добијену након спољашње прераде која је првобитно доведена у просторије за царинско складиштење или комерцијалне слободне зоне и касније се увози);
 - поновног увоза домаће робе у стању у ком је претходно извезена, у слободно циркулирајуће подручје, просторије за унутрашњу прераду или индустријске слободне зоне, од остатка света или од царинског прелаза;
 - поновног увоза домаће робе у стању у ком је претходно извезена, у слободно циркулирајуће подручје, просторије за унутрашњу прераду или индустријске слободне зоне, из просторија за царинско складиштење или комерцијалних слободних зона (ово се односи на домаћу робу у истом стању у ком је претходно извезена, која је првобитно доведена у просторије за царинско складиштење или комерцијалне слободне зоне и касније се увози).

32. У случају специјалног система трговине под ублаженом дефиницијом, извозни токови долазе од слободно циркулирајућег подручја, просторија за унутрашњу прераду или индустријских слободних зона. У овом систему трговине постоје три типа извоза:

- а) извоз домаће робе произведене у слободно циркулирајућем подручју (различите од робе добијене после унутрашње прераде);
- б) извоз домаће робе добијене после унутрашње прераде;
- в) извоз стране робе у стању у ком је претходно увезена.

33. Постоје две могуће дестинације за извоз, а то су остаток света и просторије за царинско складиштење или комерцијалне слободне зоне. Из тога произлази да се извоз по специјалном систему трговине састоји од шест различитих токова, и то од:

- извоза домаће робе произведене у слободно циркулирајућем подручју или индустријским слободним зонама директно ка остатку света;
- извоза домаће робе произведене у слободно циркулирајућем подручју или индустријским слободним зонама у просторије за царинско складиштење или комерцијалне слободне зоне;
- извоза домаће робе добијене после унутрашње прераде директно ка остатку света;
- извоза домаће робе добијене после унутрашње прераде у просторије за царинско складиштење или комерцијалне слободне зоне;
- поновног извоза стране робе у стању у ком је претходно увезена, из слободно циркулирајућег подручја, просторија за унутрашњу прераду или индустријских слободних зона директно ка остатку света;
- поновног извоза стране робе у стању у ком је претходно увезена, из слободно циркулирајућег подручја, просторија за унутрашњу прераду или индустријских слободних зона у просторије за царинско складиштење или комерцијалне слободне зоне.

34. Општи систем трговине обезбеђује боље прилагођавање промене власништва која се као мерило користи у *SNA 1993* и *BPM5*. Међутим, већина земаља у свету ипак користи ублажену дефиницију специјалног система трговине, што је и с нама случај, која омогућава регистровање и активности које се одигравају у индустријским слободним зонама, за разлику од строге дефиниције специјалног система трговине која то онемогућава. Да би се извршила

промена од специјалног система трговине ка општем систему трговине, морала би се извршити важна административна реструктурисања, која би се могла показати, у крајњем случају, као непрактична и зато се већина земаља света одлучила за ублажену дефиницију специјалног система трговине.

35. У статистичком систему спољне трговине Републике Србије, да бисмо обезбедили што боље прилагођавање података мерилима и критеријумима датим у *SNA 1993* и *BPM5*, направили смо корак напред у погледу обухвата података тако што смо, свесни ограничења ублажене дефиниције специјалног система трговине, у резултате спољнотрговинске размене Републике Србије укључили поновни извоз робе (реекспорт) из царинских складишта и слободних царинских зона које се региструју по општем систему трговине. Да бисмо применили општи систем трговине у потпуности, у резултате спољнотрговинске размене морали бисмо укључити и трансакције везане за царинско складиштење. Међутим, због недостатка механизма који би онемогућили евидентирање једне трансакције више пута и некомплетности царинске документације на увозној страни, нисмо у могућности да користимо општи систем трговине (као и већина земаља). Тако, на пример, у оквиру Европске уније само три земље чланице користе општи систем трговине: Данска, Ирска и Велика Британија, али и оне достављају податке Европској агенцији за статистику (*Eurostat*) по принципу специјалног система трговине.

НОМЕНКЛАТУРЕ И КЛАСИФИКАЦИЈЕ

36. Основне класификације које се користе у статистици спољне трговине објављене су у Службеном гласнику Републике Србије или се преузимају као готови стандарди од Статистичког уреда Уједињених нација или *Eurostat*-а. Робна структура спољнотрговинских токова анализира се коришћењем различитих међународно прихваћених класификација робе, које имају различите нивое детаљности и базирају се на различитим критеријумима класификовања.

РОБНЕ КЛАСИФИКАЦИЈЕ

37. Да би се задовољиле царинске, статистичке и аналитичке сврхе, мора се имати прилично детаљна класификација производа. Хармонизовани систем шифарских ознака и назива производа (*HS*) или проширене верзије базиране на *HS*, као што је Комбинована номенклатура која се користи у земљама чланицама ЕУ (*CN*), обезбеђују такве детаље. Класификација која користи такву номенклатуру базира се на природи производа. Ипак, за разне аналитичке сврхе таква подела није сасвим одговарајућа. За разне аналитичке сврхе, тј. економске анализе, више одговара Стандардна међународна трговинска класификација (*СМТК*), која класификује производе према степену производње. Класификација по општим економским категоријама (*ВЕС*) користећи *СМТК* групише веће економске групе производа у односу на њихову крајњу употребу. Постоје номенклатуре где се разрада врши с примарним циљем класификовања производних економских активности. Пример такве номенклатуре јесте Међународна стандардна индустријска класификација (*ISIC*), која класификује производе према претежности индустријског порекла производа. Централна класификација производа (*СРС*) комбинује основне класификационе принципе номенклатуре *ISIC* с критеријумима примењеним у *HS*. За сврхе статистике биланса плаћања, робни токови се разврставају у главне категорије као што су производи опште намене, производи за дораду, прераду и обраду, производи за оправку, производи набављени у лукама од превозника и немонетарно злато.

Хармонизовани систем назива и шифарских ознака производа (HS2002)

38. Хармонизовани систем је прихваћен од Савета за царинску сарадњу у јуну 1983. године и Међународном конвенцијом о Хармонизованом систему ступио је на снагу 01. јануара 1988. године. Статистичка комисија УН, на свом 27. заседању, одржаном 1993. године, препоручила је да земље прихвате *HS* за прикупљање и дисеминацију својих података о међународној трговини. У складу с преамбулом *HS* Конвенције, у светлу промена у технологији или моделима међународне трговине, *HS* се редовно преиспитује и ревидира. Неке мање ревизије *HS* из 1988. године направљене су 1992. године (*HS92*). Свестраније и свеобухватније измене и допуне усвојене су 1993. године и ступиле су на снагу 01. јануара 1996. године (*HS96*). Тим изменама узети су у обзир технолошки напредак и нови трговински модели, као и прилагођавање *HS* трговинској пракси. Наредна ревизија ступила је на снагу 2002. године (*HS2002*). Статистичка комисија УН је на поменутом заседању препоручила да Савет за царинску сарадњу узме у обзир статистичке потребе и могућности земаља у развоју приликом усвајања промена и прилагођавања Хармонизованом систему.

39. Хармонизовани систем из 2002. године садржи 5224 тарифна става и 1244 тарифна подброја, груписаних у 99 глава и 21 одељак. Као опште правило, роба се групише према степену производње: сировине, необрађени производи, полуобрађени производи и обрађени производи.

40. Општа структура хармонизованог система је следећа:

Одељци I-IV	Пољопривредни производи
Одељци V-VII	Минерали, хемијски сродни производи, пластичне масе, гума, каучук и њихови производи
Одељци VIII-X	Производи од животиња, као што су сирове коже, коже, крзна, затим дрво, плута, целулоза, папир и слични производи
Одељци XI-XII	Текстил, обућа и покривке за главу
Одељци XIII-XV	Производи од камена, гипса, цемента, азбеста, лискуна и сличних материјала; керамички производи; стакло; бисери, драго или полудраго камење, племенити метали, накит, основни метали и производи од основних метала
Одељак XVI	Машине, механички апарати и електрична опрема
Одељак XVII	Моторна возила, ваздухоплови, пловила и пратећа транспортна опрема
Одељак XVIII	Оптички, фотографски, кинематографски, мерни, контролни, медицински или хируршки инструменти и апарати; часовници; музички инструменти
Одељак XIX	Оружје и муниција
Одељци XX-XXI	Разни готови производи као што су намештај, расветна тела, монтажне зграде, спортски реквизити, уметнички радови, колекцијски комади и старине

41. Светска царинска организација усвојила је 26. јуна 2004. године Хармонизовани систем назива и шифарских ознака (*HS2007*), који ступа на снагу 01. јануара 2007. године. Хармонизовани систем назива и шифарских ознака (*HS2007*) има 5052 тарифне ознаке, од којих 4208 потичу из изворне *HS1988* а 844 тарифне ознаке (17%) уведене су у каснијим изменама првобитне *HS1988* (1 тарифна ознака у *HS1992*, 267 у *HS1996*, 316 у *HS2002* и 260 у *HS2007*). Као потписници Међународне конвенције о хармонизованом систему назива и шифарских ознака робе, дужни смо да све измене у *HS2007* уградимо у нашу Царинску тарифу. Предлог Закона о изменама и допунама Закона о царинској тарифи налази се у скупштинској процедури и, кад буде био усвојен у 2007. години, примењиваће се у нашем статистичком систему.

Комбинована номенклатура (CN)

42. Комбинована номенклатура је номенклатура коју користе земље чланице Европске уније и заснива се на хармонизованом систему шифарских ознака и назива. Промене у овој номенклатури врше се једном годишње да би се тим путем одразиле све промене у трговини и развоју технологије. Структура ове класификације иста је као структура хармонизованог система шифарских ознака и назива, тј. првих шест цифара хармонизованог система уједно су саставни део Комбиноване номенклатуре. Даљом разрадом тарифних ознака из хармонизованог система, тј. додавањем две нове цифре, добијају се тарифне ознаке Комбиноване номенклатуре, којих има 10400.

43. Као пример класификовања производа по комбинованој номенклатури наводимо следећи случај:

Глава 10 *HS*: Житарице

Тарифни подброј 1005 *HS*: Кукуруз

Тарифна ознака 100510 *HS*: Кукуруз, семенски

Тарифна ознака *CN* 10051015: Кукуруз, семенски, обични хибридни

44. У царински и статистички систем Републике Србије 18. јула 2005. године уведена је нова царинска тарифа, која је усклађена с Комбинованом номенклатуром ЕУ2005 и Хармонизованим системом (*HS2002*), тј. првих шест цифара преузето је из Хармонизованог система, наредне две цифре преузете су из Комбиноване номенклатуре ЕУ2005, а за потребе српске привреде Комбинована номенклатура разрађена је с још две додатне цифре, тако да тарифни став у царинској тарифи Републике Србије има десет цифарских места. Као пример структуре класификовања производа по царинској тарифи у нашем систему наводимо следећи случај:

Глава 10 *HS*: Житарице

Тарифни подброј 1003 *HS*: Јечам

Тарифна ознака 100300 *HS*: Јечам

Тарифна ознака *CN* 10030090: Јечам, осим семенског

Тарифна ознака наше царинске тарифе 1003009010: Јечам, пиварски

Тарифна ознака наше царинске тарифе 1003009090: Јечам, осим семенског, остали

45. Царинска тарифа Републике Србије садржи 10270 тарифних ставова и 10099 тарифних подбројева преузетих из Комбиноване номенклатуре ЕУ, 5224 тарифна подброја *HS2002* и 1244 тарифна броја, 96 глава и 21 одељак. Сврставање производа по царинској тарифи врши се према следећим основним правилима:

а) Производи се сврставају према наименовањима тарифних бројева, напоменама уз одговарајуће одељке и главе, као и према основним правилима за примењивање Царинске тарифе.

б) Као производ који је наведен или обухваћен у наименовању неког тарифног броја сматра се:

- производ који је комплетан и довршен;
- производ који је некомплетан или недовршен, под условом да има битна својства комплетног или довршеног производа;
- производ који је комплетан или довршен али је несастављен или је у растављеном стању.

46. Због промена у Хармонизованом систему назива и шифарских ознака (*HS2007*), дошло је и до промена у Комбинованој тарифи ЕУ2007, које су усвојене 31. октобра 2006. године и које ступају на снагу 01. јануара 2007. године. Те промене довеле су до појаве нових тарифних ознака у *CN2007* и до сажимања постојећих тарифних ознака из *CN2005*.

Стандардна међународна трговинска класификација (*SITC Rev. 3*)

47. Примењујући тарифне ставове из *HS88* као основу, и у складу с консултацијама са експертима влада и заинтересованим међународним организацијама, као и уз помоћ експертских група, Статистички уред Уједињених нација направио је Стандардну међународну трговинску класификацију - ревизија 3, узимајући у обзир неопходан континуитет с претходним верзијама СМТК, а и следећа разматрања:

- а) природу производа и материјала који се користе за њихову производњу;
- б) степен производње;
- в) тржишну праксу и употребу тих производа;
- г) значај робе са аспекта светске трговине;
- д) технолошке промене.

48. СМТК - рев. 3, садржи 3118 позиција и подпозиција садржаних у 261 групи, 67 одсека и 10 сектора. Сектори су:

- 0 - Храна и живе животиње;
- 1 - Пиће и дуван;
- 2 - Сирове нејестиве материје, осим горива;
- 3 - Минерална горива, мазива и сродни производи;
- 4 - Сирове нејестиве материје, осим горива;
- 5 – Животињска и биљна уља, масти и воскови;
- 6 – Прерађени производи класификовани претежно према материјалу;
- 7 – Машине и транспортна опрема;
- 8 – Разни готови производи;
- 9 – Производи и трансакције који нису класификовани на другом месту у СМТК.

Обухватност сектора у свим ревизијама СМТК врло је уједначена, тако да су временске серије података у великом степену упоредиве на том нивоу агрегирања. Временска упоредивост сачувана је и када је реч о бројним серијама на нижим и детаљнијим нивоима класификације.

49. СМТК - рев. 3, публикована је 1986. године а робни регистри за СМТК - рев. 3, публиковани су 1994. године.

50. Статистичка комисија УН, на свом 28. заседању, одржаном 1995. године, разматрала је промене које треба спровести у класификацији ради упоредивости са *HS96*. Комисија је закључила да су тражене промене у СМТК - рев. 3, ради упоредивости са *HS96*, мањег обима, те је због тога закључила да нема потребе за објављивањем четврте ревизије

СМТК. Међутим, због кумулативних промена у *HS*, Статистичка комисија се на својој седници одржаној 02-05. марта 2004. године сложила да се припреми четврта ревизија. СМТК - рев. 4, задржала је општу структуру СМТК - рев. 3, и садржи исти број сектора, одсека и група као и СМТК - рев. 3. Промене су направљене на нивоу основних позиција и неких подгрупа. Наиме, 238 основних позиција СМТК - рев. 3, избрисане су и уведене су нових 87. Као резултат тих промена, СМТК - рев. 4, садржи 2970 основних позиција, што представља смањење од 148 позиција у односу на СМТК - рев. 3.

51. За потребе статистичког система, а због честих промена у *HS* и Царинској тарифи, разрадили смо Номенклатуру статистике спољне трговине (НССТ), која представља једну хијерархијску економску класификацију производа који су предмет робне размене са светом. Принципи класификовања засновани су на намени и на степену обраде производа, што омогућава економска изучавања и обезбеђује међународно упоређивање.

52. Хијерархијска структура НССТ по местима шифара има исти изглед као и СМТК до нивоа позиције СМТК (првих пет места шифре) и самим тим садржи исти број сектора, одсека, група, подгрупа и позиција. Производа НССТ има 4079 и структура шифре је следећа:

- сектори	X
- одсеци	XX
- групе	XXX
- подгрупе	XXXX
- позиције	XXXXX
- производ НССТ	XXXXXXXX

Класификација према основним економским категоријама (BEC)

53. Оригинална верзија Класификације према основним економским категоријама била је замишљена углавном за потребе Статистичког одељења Уједињених нација за сумирање података међународне трговине према највећим економским категоријама производа. Ова класификација првенствено је била обликована тако да послужи као средство за претварање података прикупљених преко *SITC* у категорије крајње намене које су значајне унутар система *SNA*. Наиме, реч је о приближно три основне категорије робе у *SNA*: капитална добра, полупрерађени производи и потрошна роба. Класификација према основним економским категоријама (*BEC*) има 19 основних категорија које могу бити агрегиране у приближно три основне категорије робе омогућујући на тај начин да статистика спољне трговина буде узета у обзир заједно с другим општим економским статистикама за глобалне, националне и регионалне економске анализе.

Класификација економске намене по методологији ЕУ (MIG)

54. Према методологији Европске уније, груписање индустријских производа по економској намени врши се на нивоу области и грана Класификације делатности (*ISIC*) а не на нивоу производа, као што је то случај код економске намене по принципу претежности (*BEC*). Према *MIG* класификацији постоји пет главних индустријских група, и то:

- енергија;
- интермедијални производи, осим енергије;
- капитални производи;
- трајни производи за широку потрошњу;
- нетрајни производи за широку потрошњу.

За потребе приказивања података по овој класификацији, у статистици спољне трговине увели смо још једну групу производа, која се зове "остало", и она обухвата производе из области које по Класификацији делатности припадају: Пољопривреди, лову и шумарству (А), Рибарству (Б), затим Осталим пословним активностима (74), Спортским и културним активностима (92) и Неразврстаној роби (96).

Као пример разврставања по овој класификацији, на овом месту приказаћемо групу "енергија":

Енергија	10 Вађење угља
	11 Вађење сирове нафте и гаса, услуге
	12 Вађење руде урана и торијума
	23 Производња кокса и деривата нафте
	40 Производња електричне енергије, гаса и топле воде
	41 Пречишћавање и дистрибуција воде

Разврставање по осталим групама видети детаљније у Анексу 3.

Класификација економске намене производа на основу изјаве увозника

55. Производи по намени на основу изјаве увозника разврставају се у пет могућих група, и то:

- опрема;
- репродукција и сировине;
- широка потрошња;
- резервни делови; и
- хемикалије и реагенси.

Принцип разврставања по овој намени јесте, како само име каже, "изјава" увозника у коју ће сврху користити увезени производ. Овакав начин разврставања доводи до тога да се један производ може наћи у више врста намена, за разлику од осталих намена које се користе у статистици спољне трговине, у којима се један производ може наћи само у једној од група производа по намени. Као пример разврставања по овој намени наводимо разврставање смрзнутих риба. Уколико увозник изјави да поменуте смрзнуте рибе увози за супермаркете, тј. за директну продају, оне ће се разврстати у групу "широка потрошња", а уколико изјави да их увози за паковање у кесе за каснију продају, оне ће се разврстати у групу "репродукција и сировине".

Међународна стандардна класификација економских делатности (ISIC)

56. *ISIC, Rev. 3*, усвојена је од стране Статистичке комисије УН на њеном 25-ом заседању и публикована је 1990. године. Она има 17 сектора, 60 области, 159 група и 292 класе. Класификација делатности Европске уније (*NACE, Rev. 1*) обавезна је у Европској унији од јануара 1993. године и она је до нивоа области иста као класификација делатности Статистичког уреда Уједињених нација (*ISIC, Rev. 3*). Класификација делатности Републике Србије заснива се на класификацији делатности Европске уније (*NACE, Rev. 1*) и до четвороцифарског нивоа (ниво групе) иста је као она, осим једног изузетка код образовања. У циљу задовољавања неких специфичних потреба ишло се на даљу разраду увођењем пете цифре. У класификацији делатности Републике Србије има 17 сектора, 18 подсектора, 60 области, 222 гране, 509 група и 609 подгрупа. Наравно, класификација делатности није класификација производа, али економске делатности креирају односно стварају дате производе.

Класификација према степену обраде производа

57. По степену обраде, производи се разврставају у три класификационе групе:

- необрађени производи;
- производи обичне прераде;
- производи високе прераде.

У прву групу класификују се производи који се добијају непосредно из природе, где је уложен само рад неопходан за њихово добијање. У другу групу класификују се производи који су обрадом само припремљени за даљу обраду, док се у трећу групу класификују производи обрађени у високом степену и они углавном служе за инвестициону или индивидуалну потрошњу.

КЛАСИФИКАЦИЈА ЗЕМАЉА

58. Врло је битно имати прецизну дефиницију земаља које ће бити регистроване као трговински партнери у прикупљању података статистике спољне трговине. Номенклатура земаља која се користи у статистици спољне трговине дефинисана је у Правилнику о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларације и других образаца у царинском поступку, који доноси Министарство финансија, на основу члана 71. став 4. и члана 88. став 2. Царинског закона. Од 01. јануара 1995. године номенклатура земаља формално се заснива на класификацији *ISO alpha-2*, што означава да се свака земља идентификује с два слова алфабетског кода. На пример, за Руску Федерацију шифра је "RU" (види систем шифрирања у Анексу 4А и 4Б).

СТАТИСТИЧКИ ПРАГ

59. Да би се смањиле тешкоће у обезбеђивању информација о спољној трговини и да би се истовремено одржао прихватљиви ниво квалитета података, постоји могућност да се уведе систем статистичког прага у прикупљању података. Тако *Eurostat* има статистички праг за тзв. *intra-EU* трговину и *extra-EU* трговину. Код *intra* трговине основни извор података углавном нису царинске декларације већ други извори података као што су извештаји предузећа или пореских органа. Да би се смањиле обавезе предузећа, посебно малих и средњих, *Intrastat* систем дизајниран је тако да се подаци обезбеђују према износу вредности трговине коју предузеће обавља унутар ЕУ а свака земља чланица ЕУ примењује сопствени систем статистичког прага који даје задовољавајући квалитет статистичких података, с једне стране, и смањује рад на уносу података за предузећа, с друге стране. Постоје различити типови статистичког прага у *Intrastat* систему:

- а) утврђени праг;
- б) поједностављен праг;
- в) специфични праг;
- г) трансакциони праг.

60. Утврђени праг се односи или на количину или на вредност испоручене робе или и на једно и на друго истовремено. Свака земља чланица ЕУ одређује свој асимилациони праг испод кога се не захтева попуњавање декларације. Због тога, свака земља мора да врши процене тог дела трговине који је испод утврђеног асимилационог прага. У ту сврху, свака земља, сходно својој пракси, користи или историјске податке или податке који се могу добити од пореских органа, из пријаве о вредности плаћеног пореза на додату вредност.

61. Поједностављени праг се утврђује на бази правних прописа ЕУ и он се односи само на производ, земљу партнера чланицу ЕУ и на вредност испоручене робе. Осим тога, поједностављени праг може бити, на пример, само десет најважнијих тарифних ознака по вредности. Овакав праг примењује се само у Француској и Луксембургу.

62. Специфични праг ослобађа извор података од давања неких података. На пример, статистичку вредност израчунава статистички орган уместо извора података односно утврђује услове испоруке, врсту транспорта и статистичку процедуру.

63. Трансакциони праг дозвољава изворима података да заједно групишу трансакције с појединачним вредностима мањим од 100 евра.

64. Статистички праг који примењују поједине земље чланице у међусобној трговини договара се и утврђује годишње.

65. Кад је реч о статистичком прагу у *extra-EU* трговини, статистика не обухвата увоз и извоз тамо где су вредност и нето маса ниже од статистичког прага утврђеног од земаља чланица у границама лимита дозвољеног од законодавства ЕУ. Лимити у законодавству ЕУ утврђују се тако да се не обухвата нето маса извезене или увезене робе мања или једнака 1000 кг и вредност робе мања или једнака 1000 евра.

66. У нашој досадашњој пракси нисмо имали статистички праг, али у оквиру наших напора да се постигне напредак у разговорима о придруживању ЕУ размотрићемо да се, у циљу хармонизације и по овом питању, уведе статистички праг до нивоа који ће чинити највише један проценат укупног извоза и увоза.

СТАТИСТИЧКЕ ПРОЦЕДУРЕ

67. У нашој спољнотрговинској размени роба може бити послата или из нашег царинског подручја у друге земље или са другог царинског подручја под царинском контролом наших царинских органа и да се врати у наше царинско подручје. Овакво кретање робе се у нашем законодавству класификује у различите категорије. Те категорије се означавају као статистичке процедуре, а оне произлазе из царинских процедура. Те процедуре, које се описују у наредним параграфима, независне су од врсте спољнотрговинског посла. Статистичке процедуре деле се у три основне групе, и то:

- редован извоз и увоз;
- процедура унутрашњег оплемењивања и
- процедура спољашњег оплемењивања.

68. Под процедуром "редован извоз и увоз" подразумева се да је роба извезена дефинитивно у иностранство и да се неће враћати, или да је пуштена у слободно циркулирајуће подручје директно из иностранства или преко царинског складишта.

69. Под процедуром "унутрашњег оплемењивања" роба се привремено увози и може бити подвргнута трансформацији, оправци или монтирању и након тога она се као модификована роба извози. За све време трајања процеса роба је ослобођена царина, пореза или контроле која постоји када се роба увози под процедуром редовног извоза и увоза.

70. Систем одлагања покрива робу која није српског порекла и која је генерално опредељена за "реекспорт" ван царинске територије Републике Србије као модификован производ.

71. Систем повраћаја покрива робу у слободној циркулацији, с повраћајем или с враћањем преплаћених увозних дажбина у односу на ту робу уколико се она извози ван царинске територије Републике Србије као модификовани производ.

72. Подаци о унутрашњем оплемењивању разврставају се на:

- податке о увозу за унутрашње оплемењивање (систем одлагања);
- податке о увозу за унутрашње оплемењивање (систем повраћаја);
- податке о извозу после унутрашњег оплемењивања (систем одлагања); и
- податке о извозу после унутрашњег оплемењивања (систем повраћаја).

73. Под процедуром "спољашњег оплемењивања" роба се привремено извози за оплемењивање и након тога увози као модификовани производ, с потпуним или делимичним ослобођењем од царина и пореза.

74. Подаци о спољашњем оплемењивању разврставају се на:

- податке о увозу после спољашњег оплемењивања и
- податке о извозу за спољашње оплемењивање.

У Европској унији је 1995. године код процедуре "спољашњег оплемењивања" уведена и текстилна варијанта која садржи само одређене текстилне производе или одела. Код текстилне варијанте подаци се такође разврставају на:

- податке о увозу после спољашњег оплемењивања за текстил и
- податке о извозу за спољашње оплемењивање за текстил.

ВРЕДНОСТ

Статистичка вредност извоза и увоза

75. У прошлости већина земаља није имала специфични систем за вредност робе за сврхе статистике међународне трговине. Међутим, вредност робе за царинске сврхе била је и јесте употребљива за статистичке сврхе. Националне праксе одређивања царинске вредности варирају од земље до земље и те чињенице треба имати на уму ради разумевања начина одређивања царинске вредности.

76. Значајан корак према стандардизацији односно хармонизацији царинског схватања одређивања вредности направљен је 1947. године усвајањем члана VII Општег споразума о тарифама и трговини (GATT 1947). Уговорне стране GATT-а сагласиле су се 1947. године да одређивање царинске вредности увезене робе базирају на њиховој стварној цени и потврдиле ваљаност таквог схватања код свих производа подложних царињењу. Године 1953, Бриселска дефиниција вредности (BDV) развила је даље поступке стандардизовања царинског схватања вредности. Конвенција о вредности робе за царинске сврхе, познатија као Бриселска дефиниција вредности, представља идејни концепт вредности, под којим се претпоставља да је то јединствени, теоретски стандард вредности, односно уобичајена цена коју би роба постигла на отвореном тржишту под посебно означеним условима. Претпоставља се да таква цена може бити увек прибављена применом одговарајућих метода. У пракси, када је увезена роба предмет bona fides продаје, цена плаћена или платива при таквој продаји сматра се као важећа индикација уобичајене цене, поменуће у дефиницији. Године 1981, друго схватање је усвојено унутар GATT оквира, познато као Споразум о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини. Тај споразум имао је за циљ да обезбеди објективни, неутрални и

јединствени систем за процену вредности робе за царинске сврхе и да буде систем који је прилагођен комерцијалној реалности и који ће ван закона ставити употребу произвољних или фиктивних начина одређивања царинске вредности. Споразум је посебно истакао да царинска вредност треба да у највећој могућој мери буде базирана на стварној цени која је плаћена или је платива за робу; таква цена, подвргнута извесним прилагођавањима, названа је "трансакцијска вредност". Где не постоји трансакцијска вредност или где она није могла бити прихваћена због тога што су на њу утицала извесна искривљавања произашла из неких услова или рестрикција, Споразум је предвидео и неке друге методе одређивања царинске вредности у строго утврђеном редоследу. Коначно је, године 1995, Споразум о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године утврђен и ступио је на снагу 01. јануара 1995. године. То је један од мултилатералних споразума о трговини робом, и заједно са споразумом из Маракеша, где је основана Светска трговинска организација (*WTO*), представља обавезу за све чланице *WTO*. Овај последњи споразум *WTO* сачињен је према Споразуму *GATT* о утврђивању вредности из 1981. године, усвајајући трансакцијску вредност као царинску вредност увезене робе.

77. Препоручује се да све земље прихвате *WTO* споразум о вредности као основу за вредност њихове међусобне робне трговине за статистичке сврхе. Уједно, овај метод утврђивања вредности примењује се на све робне токове. Република Србија је прихватила ову препоруку и у свом царинском и статистичком систему примењује поменути метод за утврђивање вредности.

78. *WTO* споразум о вредности допушта свакој земљи да у царинску вредност укључи или да из ње искључи, у целини или делимично, компоненте као што су:

- а) трошкови транспорта увезене робе до луке или места увоза;
- б) утовар, истовар и трошкови руковања у вези с транспортом увезене робе до луке или места увоза;
- в) трошкови осигурања.

Из тога произлази, у принципу, према Споразуму, да земље могу изабрати *FOB* тип или *CIF* тип вредности. *FOB* тип односно паритет у себе укључује трансакцијску вредност робе и вредност услуга приказаних у испоруци робе до границе земље која извози. *CIF* тип односно паритет вредности укључује трансакцијску вредност робе и вредност услуга извршених ради испоруке робе до границе земље која извози и вредност услуга ради испоруке робе од границе земље која извози до границе земље која увози.

79. Да би се постигла међународна упоредивост података и узимајући у обзир комерцијалну праксу и праксу прикупљања података у већини земаља, препоручује се да:

- а) статистичка вредност увезене робе буде према *CIF* паритету вредности;
- б) статистичка вредност извезене робе буде према *FOB* паритету вредности.

У нашем статистичком систему спољне трговине прихватили смо препоруку да статистичка вредност извезене робе буде *FOB* тип вредности (*free on board*), а да статистичка вредност увезене робе буде *CIF* тип вредности (*cost, insurance, freight*).

80. Царинске администрације свих земаља захтевају да *FOB* или *CIF* тип вредности буду унете у царинске исправе од стране оних који попуњавају царинске декларације, мада могу постојати околности када статистичари треба да испитају додатна документа или да сами утврде трансакцијску вредност или да идентификују трошкове осигурања, превозне трошкове или остале зависне трошкове. Типови паритета испорука који се користе у нашој пракси дати су у Анексу 5.

81. У нашој пракси, царински орган исто тако захтева да они који попуњавају Јединствену царинску исправу у рубрику 46 (статистичка вредност робе) уписују вредност у динарима на паритету франко граница Србије. То значи да се статистичка вредност заснива на царинској вредности и да се у случају извоза, ако је уговорена испорука робе у иностранству, фактурна вредност умањује за трошкове превоза, осигурања и слања робе од границе Србије до места испоруке у иностранству. Ако је уговорена испорука робе у Србији, фактурна вредност се увећава за трошкове превоза, осигурања и слања робе од места испоруке до границе Србије. У случају поновног извоза робе добијене при активном оплемењивању, уписује се укупна вредност робе увезене ради активног оплемењивања, услуга и домаће робе коришћене приликом производње односно производних операција, као и други трошкови настали на царинском подручју Србије.

82. У случају увоза, у рубрику 46 (статистичка вредност робе) уписује се вредност робе у динарима, која представља царинску вредност за обрачун увозних дажбина. Ако при спровођењу поступка не настаје царински дуг, у ову рубрику уписује се вредност робе на паритету франко граница Србије. Ако се роба после пасивног оплемењивања поновно увози, у ову рубрику уписује се укупна вредност привремено извезене робе, услуга, уграђеног страног материјала, као и вредност других трошкова који су настали у вези с робом у иностранству.

83. Вредности у рубрици 46 добијају се прерачунавањем фактурне вредности робе изражене у валути коришћењем недељних курсева који служе за утврђивање царинске вредности за обрачун увозних дажбина. То су, у ствари, курсне листе које се примењују за потребе књиговодства и статистике, као и за обрачун царине и других увозних дажбина, сагласно члану 33. Закона о девизном пословању ("Службени лист СРЈ", број 23/2002).

84. *CIF* тип вредности увоза и *FOB* тип вредности извоза задовољавају неколико аналитичких потреба, али треба истаћи да је за неке аналитичке сврхе потребан и *FOB* тип вредности увоза. На пример, *CIF* тип вредности увезене робе користи се за поређење цена са осталим ценама робе расположиве на домаћем тржишту. *CIF* тип вредности увезене робе такође се користи за сврхе националних рачуна, и то код нивоа групе производа (види *SNA* 1993, члан 3.85). *FOB* тип вредности извезене и увезене робе омогућава јединствену ценовну основу за робу и због тога служи за сврхе прикупљања статистике националних рачуна и биланса плаћања на агрегираном нивоу (види *SNA* 1993, члан 3.85, и *BPM5*, параграф 221-225). *FOB* тип вредности увезене робе, на пример, треба да одвоји трошкове возарине и осигурања повезаних с транспортом робе од места извоза до места увоза због тога што се ови трошкови сматрају као вредност услуга и треба да буду искључени из цене робе. *FOB* тип вредности увезене робе може такође да појача аналитичку сврху тих података и тако, на пример, увоз земље А из земље Б на *FOB* основи може бити коришћен за процену извоза земље Б у земљу А на *FOB* основи. Због свих ових потреба, препоручује се да земље које прикупљају податке учине напор да на најнижем могућем нивоу производ/земља партнер обезбеде податке посебно за возарину и осигурање како би се добио *FOB* тип вредности потребан за националне рачуне и статистику биланса плаћања. У нашем статистичком систему омогућили смо да се уз коришћење посебних метода, могу добити резултати увоза по *FOB* паритету.

МЕРЕЊЕ КОЛИЧИНА

85. Количинске јединице односе се на физичке карактеристике робе и, будући да су оне независне од проблема процене вредности, у многим случајевима оне обезбеђују поузданији индикатор међународног кретања робе. Осим тога, количинске јединице преко су потребне за састављање индексних бројева и за статистику саобраћаја.

86. Светска царинска организација (*WCO*) усвојила је 1995. године препоруку о коришћењу стандардних јединица количине ради олакшања прикупљања, упоредивости и анализе међународне статистике робне трговине базиране на хармонизованом систему. Тежинске јединице (килограми) могу бити изражене на нето или бруто принципу, у зависности од сврхе коришћења. Тако је, на пример, нето тежинска јединица (искључујући паковање) врло корисна за економске анализе, а бруто тежинска јединица (укључујући паковање) за анализе превоза.

87. Стандардне јединице количина прописане од *WCO* јесу:

Тежина	килограм (<i>kg</i>) карат (<i>carat</i>)
Дужина	метар (<i>m</i>)
Површина	квадратни метар (<i>m</i> ²)
Запремина	кубни метар (<i>m</i> ³) литар (<i>l</i>)
Електрична енергија	1000 киловат час (1000 <i>Kwh</i>)
Број јединице	комади/јединице (<i>u</i>) туце (12 <i>u</i>) хиљаде комада/јединица (1000 <i>u</i>) паковање (<i>u(set/pak)</i>)

88. У препорукама *WCO*, једна од горе наведених стандардних јединица количине специфицира се за сваку *HS*-шестоцифрарску тарифну ознаку. Међутим, препоручује се да земље користе *WCO* стандардне јединице количина када прикупљају податке на основу хармонизованог система. Такође се препоручује да:

- а) у случају *HS* подбројева, где је стандардна јединица количине другачија од тежине, тежина такође треба да се региструје, прикупља и пријављује;
- б) подаци о тежини треба да се пријављују по принципу нето тежине;
- в) земље које буду евентуално користиле другачије јединице количине од *WCO* стандардних јединица треба да обезбеде факторе конверзије у *WCO* стандардне јединице у својим статистичким номенклатурама.

89. До 2004. године за сву робу прикупљани су и публиковани подаци о мерењу количине по принципу нето тежине с обзиром на то да је то била заједничка јединица мере количине за сву робу. Као што је већ речено, нето тежина робе јесте нето маса робе без паковања. Јединица мере приликом прикупљања података била је килограм, али су се подаци у публикацијама уобичајено изражавали у тонама.

90. Специфичне јединице мере почели смо да користимо када је извршена хармонизација наше царинске исправе са онима које се користе у земљама ЕУ (од 01. јануара 2004. године) и са усвајањем Комбиноване номенклатуре као основне номенклатуре у прикупљању података (средином 2005. године). То значи да се, поред мерења количине по принципу нето тежине, за одређене *HS* тарифне подбројеве (десет цифарских места) користе и специфичне јединице мере као што су: литри, квадратни метри и слично. Одговарајуће јединице мере дате су у објављеној верзији Закона о царинској тарифи ("Службени гласник Републике Србије", број 62/2005).

91. Специфичне јединице мере које се користе у статистичком систему Србије потражити у Анексу 6 ове методологије.

ПОДАЦИ О ТРАНСПОРТУ

92. Податак о виду транспорта на граници један је од статистичких података којим располажемо у нашем статистичком систему. Вид транспорта, кад је реч о извозу, дефинише се као активно средство транспорта којим је роба напустила статистичку територију земље. За увоз, вид транспорта се дефинише као средство транспорта којим је роба ушла на статистичку територију земље. Видови транспорта који су одређени нашим законодавством јесу:

- железнички саобраћај;
- друмски саобраћај;
- ваздушни саобраћај;
- поштански саобраћај;
- комбиновани/мултимодални саобраћај;
- посебни видови транспорта (далеководи, цевоводи, гасоводи);
- речни саобраћај;
- сопствени погон.

93. Осим о виду транспорта, прикупљају се и подаци о идентитету и националности активног превозног средства на граници када се транспорт одвија друмским, ваздушним или речним превозним средствима.

94. Посебно се, када је реч о подацима о транспорту, прикупљају и подаци о томе да ли се роба транспортује у контејнерима или не (осим за поштанске испоруке или сопствени погон).

ЗЕМЉА ПАРТНЕР

95. Статистика спољне трговине по земљама партнерима, како она која се односи на укупну вредност трговине робом тако и она која се односи на количине и вредност у трговини појединачном робом, од значајне је аналитичке вредности. Наиме, ти подаци се користе у бројне сврхе, укључујући анализе економских трендова, анализе структуре трговине, тржишне анализе и пословна одлучивања, политику трговине и за билатералне и мултилатералне преговоре, регионалне трговинске моделе, контролисање тачности и поузданости података, као и за потребе националних рачуна и биланса плаћања.

96. Постоји неколико критеријума за одређивање обележја земље партнера који се користе у статистици међународне робне трговине:

- земља куповине/продаје,
- земља слања робе/последње познате дестинације/отпреме;
- земља порекла/потрошње.

Земља куповине/продаје

97. Под земљом куповине подразумева се земља у којој купац као уговорна страна живи. Земља продаје дефинише се као земља у којој продавац као уговорна страна живи, тј. у којој је резидент. Термин "живи" усклађен је с правилима из *SNA 1993* и *BPM5*.

98. Овај приступ је довољно јасан концепцијски, али може довести до неслагања у прикупљању података, будући да се већина података региструје на основу робе која је прешла границу.

Да бисмо илустровали ова неслагања, претпоставимо да:

- а) земља А производи робу која је продата резиденту земље Б, који узастопце дату робу продаје резиденту у земљи В;
- б) роба је отпремљена директно од земље А ка земљи В.

Уколико све земље региструју робу на основу преласка њихових граница и у исто време користе принцип "земља куповине/продаје", онда ће статистика земље А евидентирати робу као извоз у земљу Б, а статистика земље В ће евидентирати исту робу као увоз из земље Б. Истовремено, статистика земље Б неће приказати ову трансакцију као увоз, будући да роба није прешла њену границу.

99. Прикупљање статистичких података по принципу "земља куповине/продаје" представља велики проблем за земљу у смислу како да се добије тражена информација, нарочито у случају када се роба шаље ка примаоцу у земљу различиту од земље где се налази купац односно када се роба прима од земље различите од земље где се налази продавац. Исто тако, прикупљање статистичких података по принципу "земља куповине/продаје" представља релативно скупу операцију, која захтева знатан напор да се одреди пребивалиште купца (за извоз) и продавца (за увоз) за сваку спољнотрговинску трансакцију. У нашем статистичком систему користи се овај принцип, али само као додатна информација помоћу које је могуће спровести додатна истраживања у вези с порезом на додату вредност.

Земља слања робе/дестинације, последња позната дестинација робе/отпреме

100. Под земљом слања робе (у случају увоза) сматра се земља из које је роба отпремљена у земљу увоза без било какве комерцијалне трансакције или других операција које би мењале правни положај робе, а које би се дешавале у некој земљи између њих. Уколико роба пре приспећа у земљу увоза улази у трећу земљу и представља предмет комерцијалних трансакција или других операција, ту трећу земљу треба сматрати као земљу слања робе. Земља слања робе (у случају извоза) или земља дестинације дефинише се као земља у коју се роба отпрема од земље извознице па све до земље познате у време кад се извоз догодио, без да је била предмет било какве комерцијалне трансакције или других операција које мењају правни положај те робе.

101. Земља последње познате дестинације јесте последња земља (уколико је позната у време када се извоз догодио) у коју ће роба бити отпремљена, без обзира на то где је првобитно била отпремљена или на који је начин била предмет комерцијалних трансакција или других операција које мењају њен правни положај на њеном путу до последње земље. На пример, уколико је у време извоза познато да ће роба бити отпремљена према земљи А, али је првобитно била отпремљена према трећој земљи (земља Б), где је била предмет комерцијалних трансакција или других операција које мењају њен правни положај, та трећа земља (земља Б) јесте земља дестинације, а земља А је земља последње познате дестинације. Уколико је роба отпремљена директно према земљи А без било каквих трансакција или операција у земљи Б, онда је земља А истовремено и земља дестинације и земља последње познате дестинације.

102. Земља отпреме (у случају увоза) дефинише се као земља из које је роба отпремљена, без обзира на чињеницу да су се комерцијалне трансакције или неке друге операције које мењају правни статус робе догодиле или нису након што је роба отпремљена из земље извознице. Ако се таква трансакција није догодила, земља отпреме је идентична земљи слања робе. Земља отпреме (у случају извоза) дефинише се као земља у коју се роба испоручује, без обзира на то да ли су се комерцијалне трансакције или друге операције пре доласка робе у споменуту земљу догодиле или не.

103. У принципу, метод прикупљања података према принципу "земља слања робе/дестинације" пружа могућност добијања конзистентне статистике и прикладне упоредивости. У случајевима где су комерцијалне трансакције или друге операције којима се мења правни статус робе за време транспорта робе од земље отпремања робе (земља А) до земље пријема (земља Б) одсутне, то ће за последицу имати симетричне серије података будући да ће се роба евидентирати као увоз од једне земље и као извоз од друге земље. Међутим, ако се комерцијалне трансакције или операције догоде док се роба транспортује преко треће земље или кроз међународне воде, нећемо имати такву симетрију као у претходном случају због тога што ће се додатне вредности од прераде, трошкови услуга и профит на основу тога појавити у подацима о увозу али их неће бити у подацима о извозу. Осим тога, целокупна вредност комерцијалне трансакције односно других операција приписаће се земљи која је у овом случају посредник. Подаци засновани на овом принципу неће задовољити ни потребу за сврхе квота и тарифа, где је важан принцип земље порекла. Код овог принципа можемо имати и мањак знања о дестинацији робе у време извоза или се може догодити да роба промени дестинацију док је у путу или може бити претоварена у земљи првобитне дестинације и да због тога не буде укључена у увозну статистику земље првобитне дестинације. У пракси, извозна статистика земље ретко се односно никад не коригује уколико је у међувремену дошло до промене земље дестинације.

104. Коришћење принципа земље испоруке има предност јер се за већину трансакција у случају извоза и увоза партнер у трговини може лако одредити из транспортних докумената. Међутим, испорука робе између земаља не мора обавезно да одражава трговинску трансакцију. Транспорт робе из земље слања робе до земље намене може се обавити преко неколико земаља и уз коришћење различитих шпедитера, тако да у време увоза робе земља слања робе и земља испоруке робе могу и не морају да се поклопе. Земља утврђена од стране увозника као земља партнер биће често земља где је извршена последња испорука, тј. земља из које је роба првобитно отпремљена. Регистравање земље партнера по овом принципу доводи до искривљене слике у спољнотрговинским токовима и због тога није препоручљиво да се користи као принцип по коме ће се регистровати робна размена по земљама партнерима.

Земља порекла/потрошње

105. Земља порекла робе (у случају увоза) одређена је правилима о пореклу утврђеним од сваке земље, мада се генерално правило о пореклу робе састоји од два основна критеријума:

- а) критеријум "роба потпуно произведена у датој земљи", где се само једна земља узима у обзир као обележје порекла;
- б) критеријум "битне трансформације", где су две земље (или више земаља) учествовале у производњи робе.

Међународна хармонизација тих критеријума обезбеђена је Кјото конвенцијом (Анекс Д-1).

106. Технички комитет о правилима порекла, под покровитељством Светске царинске организације и Светске трговинске организације, извршио је хармонизацију радног програма о правилима порекла којим су се:

- а) развиле дефиниције шта се подразумева под појмом "потпуно произведена роба";
- б) развиле битне промене изражене помоћу промена у *HS* класификацији да би се утврдио појам "битне трансформације" робе;
- в) развиле додатни критеријуми тамо где искључива употреба *HS* номенклатуре не омогућава изражавање битне трансформације.

107. Концепт "земља потрошње" (у случају извоза) паралелан је концепту "земља порекла" за увоз. Земља потрошње је земља у којој би роба требало да буде коришћена за приватну или јавну потрошњу или као инпут у производним процесима.

108. Принцип регистровања увоза према земљи порекла има предност због тога што приказује директни однос између земље у којој је роба произведена и земље која је увезла ту робу. Ова информација о пореклу робе важна је за питања вођења трговинске политике и мултилатералних и билатералних преговора, управљање увозним квотама и диференцијалним тарифама и за прављење одређених економских анализа.

109. Међутим, овај принцип има ограничење у случају када се роба не увози директно из земље производње и оно се састоји у томе да нећемо имати симетрично регистровање исте трансакције од земље извознице и земље увознице. Наиме, претпоставимо да је роба произведена у земљи А и испоручена земљи Б, а после тога препродата и отпремљена у земљу В. Статистика земље Б приказаће поменути трансакцију као извоз у земљу В, а статистика земље В неће приказати свој увоз из земље Б већ да је поменути роба увезена из земље А. Ова чињеница компликује, у великој мери, питање упоредивости података.

110. Извозни подаци по принципу земље потрошње аналитички су корисни, али код прикупљања таквих података постоје тешкоће услед недостатка адекватних извора информација с обзиром на то да у тренутку извоза није познат даљи ток робе.

111. Иако принцип земље порекла није идеалан, ипак се сматра да има предност у односу на друге принципе и да се евентуално, поред прикупљања података по овом принципу, користи и принцип земље испоруке као допунска информација код регистровања увоза. У случају извоза, најбољи принцип је принцип земље последње познате дестинације.

112. У прикупљању и публикавању података статистика спољне трговине Републике Србије у случају увоза као основни принцип користи принцип земље порекла, али се за разне аналитичке потребе као допунски принципи користе принцип земље испоруке и принцип земље продаје. У случају извоза, као основни принцип у прикупљању и публикавању података користи се принцип земље последње познате дестинације, а као допунски принцип за одређене аналитичке сврхе користи се принцип земље куповине.

ПОВЕРЉИВОСТ ПОДАТАКА

Поверљиви подаци

113. У многим земљама публикавање статистичких података на нивоу *HS* или *СМТК* по земљама партнерима може да открије информацију која се односи на индивидуална предузећа и према томе она би могла да буде у супротности с националним законодавством које се односи на поверљивост података. У таквим случајевима, нека форма забране односно прикривања података могла би да се тражи. Међутим, због тога што то може имати неминован ефекат на квалитет и корисност података о међународној робној трговини, предузимају се мере да се минимизирају ти утицаји на квалитет и корисност статистичких података, па је у том смислу од приличне важности изабрати и метод за међународна поређења. Као општа дефиниција поверљивости узима се она у којој се каже да се подаци сматрају поверљивим када идентификују статистичку јединицу било директно било индиректно. Прецизни оперативни критеријуми који би дефинисали који се статистички подаци сматрају поверљивим а који се не утврђују од сваке земље појединачно и регулишу било праксом било националним законодавством.

114. Подаци могу бити класификовани као поверљиви за све типове робних токова (извоз, увоз); могу се односити на вредност и количину, све земље партнере или поједине земље партнере и слично. Постоје две врсте поверљивости: пасивна и активна.

Пасивна поверљивост

115. Пасивну поверљивост имамо у случају када увозници или извозници, државни органи и друге институције захтевају од статистичких органа да не публикују податке који би могли да проузрокују штету по њих или по државне интересе.

Активна поверљивост

116. Активну поверљивост имамо у случају када статистички органи сами предузимају иницијативу да потенцијално заштите податке, било због државних интереса било због интереса појединачних привредних субјеката.

117. У нашој пракси, као и у пракси осталих земаља, постоје три типа поверљивости података:

- поверљивост података која се односи на производе;
- поверљивост података која се односи на земље;
- поверљивост података која се односи на предузећа.

Поверљивост података која се односи на производе

118. Код ове врсте поверљивости података земља која прикупља податке може одлучити да сву или само део трговине под одговарајућим производним кодом учини поверљивом и на тај начин прикрије тип производа о коме је реч. Ова врста прикривања података чини се због тога што би вредност, количина или њихов однос могли да открију цену а реч је, при томе, о производу који је са аспекта комерцијалности осетљив или је у питању неки други важан разлог. Постоје различити степени поверљивости на нивоу производа.

119. Један од степена поверљивости на нивоу производа такав је да може бити одређена посебна шифра којом ће бити замењена шифра производа који се сматра осетљивим и чију размену треба прикрити. На пример, ако је у питању *HS* систем, ми у нашем статистичком систему у том случају користимо шифру "999999999999". Исто тако, овај метод се може применити и на СМТК класификацију када се одређени производи могу учинити поверљивим помоћу шифре "99999999". Исто тако, уколико тарифни подброј не може бити идентификован у оквиру постојећег списка тарифних бројева, а да су при том задовољени сви остали услови везани за квалитет података, сврставамо га такође под шифру "999999999999". Овај метод прикривања има предност јер дозвољава публикавање резултата неприкривено на вишим нивоима груписања производа и због тога га и ми користимо у нашој пракси за сву робу, осим када је реч о војној роби.

120. Поверљивост података на нивоу производа може се обезбедити и на тај начин што се одговарајућа шифра царинске тарифе може сакрити под другом шифром царинске тарифе из исте главе и са истим шестоцифрарским кореном, тј. првих шест цифара су им исте. Овај се метод користи у царинском поступку, док се у публикавању декларисани подаци о војној опреми сврставају (и прикривају) под шифру "999999999999".

121. У нашој пракси, осим горе поменутих степена поверљивости на нивоу производа, користили смо, када је то захтевао виши државни интерес, метод сакривања свих производа (најнижи ниво) с највишим нивоом којем припадају.

Поверљивост података која се односи на земље

122. Уколико постоји потреба да се сакрије дестинација или порекло производа, шифра земље партнера може бити замењена тзв. тајним шифарским кодом. Следећи пример илуструје како се користи тајни шифарски код да би се сакрила информација о земљи партнеру:

Земља партнер	Вредност
Пријављена трговина у декларацији	
Немачка	2000
Италија	5000
Руска Федерација	10000
Окупирана територија Палестине	200
Укупно	17200
Публиковани подаци	
Немачка	2000
Руска Федерација	10000
Остале земље	5200
Укупно	17200

Овај метод прикривања података до сада нисмо користили.

Поверљивост података која се односи на предузећа

123. У оквиру програма *CARDS*, финансираног од стране Европске уније, направљен је национални план којим су предвиђени, између осталог, кораци који морају да се предузму у циљу хармонизације наше статистике спољне трговине са законодавством које се примењује у ЕУ. Један од веома важних елемената нашег националног плана било је потписивање формалног споразума о међусобној сарадњи у области статистике спољне трговине и саобраћаја између Републичког завода за статистику и Управе царина. Тим споразумом, у члану 6, Завод се обавезао да неће објављивати нити на други начин давати индивидуалне податке без претходне сагласности Царине. Осим тога, индивидуални подаци и по Закону ("Службени гласник Републике Србије", број 72/1992) представљају службену односно пословну тајну. Откривањем оваквих података могле би наступити штетне последице по интересе и углед Завода за статистику, који има обавезу чувања индивидуалних података и коришћења истих само у сврху агрегирања.

124. Због свега наведеног, Завод се обавезао да ће индивидуалне податке давати корисницима само у сврхе које су одређене законом и уз обавезу потписивања изјаве којом се корисници обавезују да чувају те податке и да их користе искључиво у интерне сврхе.

ЈЕДИНИЦА ПОСМАТРАЊА

125. Јединица посматрања у статистици спољне трговине јесте свака робна трансакција која се обавља у оквиру извоза односно увоза робе, при чему се под јединицом посматрања подразумева трансакција хомогена с гледишта врсте робе, земље порекла, односно намене, начина плаћања и момента преласка границе, а која мора бити класификована према Закону о царинској тарифи и чија је количина изражена у јединици мере из поменутог Закона. Таква трансакција се региструје у поступку царинења, а након преласка робе преко царинске линије.

ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА

126. Једини извор података за статистику спољне трговине јесте Јединствена царинска исправа (ЈЦИ). По важећем Царинском закону ("Службени гласник Републике Србије", број 73/2003), подносилац декларације не мора обавезно бити правно лице регистровано за обављање делатности међународне шпедиције (осим у случајевима поступка транзита). Наиме, подносиоци декларације по правилу су извозници или увозници који декларишу робу за неки од царинских поступака.

127. Републички завод за статистику сваког месеца (петнаести дан у месецу) добија, путем магнетног медијума, копије царинских декларација у форми слогова груписаних у шест различитих табела:

- СЛОГЈЦИ, који садржи информације заједничке за више различитих производа који су предмет спољнотрговинских трансакција;
- СЛОГБИС, који садржи информације о сваком појединачном производу који је предмет спољнотрговинске трансакције;
- СЛОГДАЗ, који садржи информације о свим наплаћеним дажбинама а које се односе на сваки појединачни производ који је предмет спољнотрговинске трансакције;
- СЛОГИСП, који садржи информације о свим исправама које прате Јединствену царинску исправу за сваки појединачни производ који је предмет спољнотрговинске трансакције;
- СЛОГПРЕ, који садржи информације које се односе на претходне документе и царинске поступке у вези с појединачним производима који су предмет спољнотрговинске трансакције;
- СЛОГВКК, који садржи информације о недељним курсним листама које су коришћене у царинском поступку за прерачун вредности из фактурне вредности у статистичку вредност и по којима су прерачунати и сви зависни трошкови.

ОБРАДА ПОДАТАКА И АНАЛИЗЕ

128. Копије царинских декларација у облику слогова које преузимамо од Републичке управе царина нису погодне за даљу обраду непосредно по пријему већ се мора формирати посебан слог у статистици, који зовемо СЛОГМЕС и који представља основни слог за све обраде података. Поменути слог добија се упаривањем слогова добијених од царине. Пре самог формирања СЛОГМЕС одвија се процес контроле, и то у неколико корака:

- контрола података унетих у табелу СЛОГЈЦИ;
- контрола података унетих у табелу СЛОГБИС;
- контрола података унетих у табелу СЛОГДАЗ;
- контрола података унетих у табелу СЛОГИСП;
- контрола података унетих у табелу СЛОГПРЕ.

129. Контрола квалитета података одвија се на основу унапред задатих критеријума, који се код табеле СЛОГЈЦИ састоје у следећем:

а) Царинске испоставе чија шифра не постоји у кодексу шифара се излиставају и уколико је реч о некој новој царинској испостави, уноси се у кодекс шифара, а уколико су у питању грешке настале приликом уноса, о њима се обавештава царина, да би их исправила до наредне обраде.

б) Шифре земаља које не постоје у кодексу шифара земаља се излиставају и уколико је у питању нека нова шифра земље, уноси се у кодекс шифара, а уколико је у питању грешка унета у поље "земља порекла", онда се у то поље преноси податак из поља "земља увоза". Уколико и поље "земља увоза" није попуњено или је у то поље унета грешка, у поље "земља порекла" преноси се податак из поља "земља продавца", када је у питању увоз. Уколико и поље "земља купца" није попуњено, такав слог се искључује из обраде. Код извозних слогова, када поље "земља намене" није попуњено или је у њега унет погрешан податак, тада се у то поље преноси податак из поља "земља купца", а уколико и то поље није попуњено, такав слог се искључује из обраде.

в) Шифре валута које не постоје у кодексу шифара валута се излиставају и уколико је у питању нова шифра валуте, она се уноси у кодекс шифара валута, а ако је унета погрешна шифра валуте или то поље из неког разлога није попуњено, онда се у поље ВАЛУТА уноси шифра валуте "USD".

г) Курсеви валута унети у поље КУРСВАЛ чија вредност не одговара вредности за одговарајућу валуту из недељне курсне листе по којој царина врши прерачунавање из фактурне вредности у статистичку вредност излиставају се с циљем да се утврди да ли је у питању погрешно унет курс валуте или је у питању погрешна шифра валуте. Уколико је у питању шифра валуте, у копији декларације односно у слогу врши се исправка, а уколико је у питању погрешно унет курс, та грешка се игнорише и сва прерачунавања се раде на основу курсева из недељних курсних листа (по правилу, то су дневне курсне листе од петка претходне недеље) које важе за ту недељу у којој је извршено царинење.

д) Шифре паритета које не постоје у кодексу шифара паритета се излиставају и уколико је у питању погрешна шифра паритета, она се исправља на тај начин што се у то поље уноси нека од могућих шифара паритета из кодекса шифараа а на основу података унетих у поље МЕСПАР и поље МЕСТО ИСПОРУКЕ. Уколико поље ПАРИТЕТ из неких разлога није попуњено, у њега уносимо шифру "XXX" (остали ненаведени паритети), а у поље МЕСТО ИСПОРУКЕ уносимо шифру "0", која означава испоруку на граници Републике Србије. Исто тако, уколико није попуњено поље МЕСТО ПАРИТЕТА, у њега се уноси одговарајућа шифра из кодекса шифара, а у зависности од тога шта је попуњено у пољу МЕСПАР и у пољу ПАРИТЕТ.

130. Контрола квалитета података код табеле СЛОГБИС састоји се од следећих критеријума:

а) Шифре производа царинске тарифе које не постоје у кодексу шифара царинских тарифа се излиставају и уколико је у питању нека нова шифра царинске тарифе, уноси се у кодекс шифара, а уколико су у питању грешке настале приликом уноса, у то поље уписује се шифра "999999999999", која означава неразврстану робу по царинској тарифи. Осим погрешних шифара, на ову шифру пребацују се и све шифре царинске тарифе које имају шифру јединице мере "DD", која означава несастављене производе или производе у растављеном стању, чији се делови увозе сукцесивно, преко једне царинарнице или више царинарница, а које се на захтев царинског обвезника (по члану 4. Закона о царинској тарифи) могу сврстати у тарифни став састављеног производа. Осим у ова два случаја, на поменути шифру пребацују се и сви производи царинске тарифе код којих постоји потреба да се обезбеди поверљивост података, као и све збирне шифре царинске тарифе које су уведене Правилником о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларације и других образаца у царинском поступку и које нису саставни део Закона о царинској тарифи.

б) Осим шифре царинске тарифе, у овој фази контролише се да ли шифра јединице мере унете у декларацију одговара шифри јединице мере за тај тарифни став из Закона о царинској тарифи. Уколико шифра јединице мере унета у декларацију не одговара шифри јединице мере из Закона или није унета, аутоматски се у то поље уноси одговарајућа шифра јединице мере из Закона.

в) Шифре захтеваног царинског поступка које не постоје у кодексу шифара царинских поступака се излиставају и уколико је у питању нова шифра царинског поступка, она се уноси у кодекс шифара, а уколико је у питању грешка или то поље из неког разлога није попуњено, та копија декларације се искључује из обраде. Осим ове контроле врши се упаривање података у пољима ОЗНКОН, СУЦКОН и СУЦПОС. Услови који морају бити задовољени јесу:

- уколико је у пољу ОЗНКОН унета шифра "IЗ", онда у пољу СУЦКОН морају бити унете шифре "С1", "С2" или "С3". Уколико то није случај, такве копије декларације искључују се из обраде;

- копије декларација које су задовољиле претходни критеријум морају испунити услов да је прва цифра шифре у пољу СУЦПОС једнака цифри уписаној у пољу СУЦКОН, што значи да уколико је у пољу СУЦКОН уписана шифра "С1", онда у пољу СУЦПОС шифра мора почети са цифром "1". Ако овај услов није испуњен, копија декларације избацује се из обраде;

- уколико је у пољу ОЗНКОН унета шифра "UV", онда у пољу СУЦКОН мора бити уписана нека од шифара "С4", "С5", "С6", "С7" или "С9", а у пољу СУЦПОС шифре морају започети са цифром "4" у случају "С4", цифром "5" у случају "С5", цифром "6" у случају "С6", цифром "7" у случају "С7" или цифром "9" у случају "С9". Уколико ти услови нису испуњени, копије декларација искључују се из обраде;

- све копије декларација које су задовољиле претходне критеријуме подвргавају се контроли која се састоји у упаривању поља СУЦПРЕ и СУЦПОС. У документу *"Doc. Coop_400 Rev.1 Transmission Rules for the results on foreign trade data from extra EU countries"*, у Анексу 3, дате су могуће везе између претходне царинске процедуре, захтеване царинске процедуре и статистичке процедуре (*Doc. Phare No. 9, Rev. 2*) које дефинишу шта треба укључити односно искључити из обраде података спољнотрговинске размене. Републички завод за статистику придржава се свих правила из ових докумената у погледу тога шта треба односно шта не треба укључити у резултате спољнотрговинске размене Србије када су у питању ове процедуре;

- у последњој фази контролише се веза између поља СУЦПОС и ВРСТУИ, и све оне копије декларација код којих постоје везе које по препоруци Статистичког уреда УН не треба укључити у резултате спољнотрговинске размене званичне статистике, а које по методологији ММФ-а треба укључити у платни биланс који прати Народна банка, искључујемо из обраде и чувамо их као посебне копије декларације за потребе обраде података платног биланса;

г) Шифре законског основа за ослобођење од плаћања увозних дажбина, неплаћања царине, односно повећање или снижење стопе царине по Царинском закону и другим законима (поље ЗАКОСЛ) које не постоје у кодексу шифара законских основа за ослобођење се излиставају и уколико је у питању нова шифра законског основа, она се уноси у кодекс шифара, а уколико је у питању грешка или то поље из неког разлога није попуњено, о тој чињеници обавештава се царина да би она до следеће обраде исправила уочени недостатак;

д) Контролише се поље УВФВАЛ с циљем да се утврди да ли одговарајуће заглавље ЈЦИ прате сва његова БИС наименовања. Наиме, вредност унета у поље УВФВАЛ мора бити једнака збиру вредности унетих у поље ФАКВАЛ из наименовања која прате одговарајуће заглавље. Уколико то није случај, слог се излистава и доставља царини да би она до следеће обраде исправила уочене недостатке;

ђ) Контролишу се поље ФАКВАЛ (фактурна вредност у валути), које се прерачунава по курсу на дан подношења царинске декларације у динаре, и поље ЦАРОСН (царинска основица) с циљем да се утврди да ли је вредност унета у поље ФАКВАЛ различита од вредности унете у поље ЦАРОСН. Уколико та вредност није различита, онда је у питању грешка, коју исправљамо у процесу контроле података а пре формирања слога за редовну обраду. Уједно, о свим исправкама обавештавамо царинске органе.

е) Контролише се поље СУЦСИВ (статистичка вредност) и тој контроли посветили смо посебну пажњу. Наиме, ово поље је од кључне важности за добијање података о вредности извезене односно увезене робе. Контрола овог поља врши се посебно за извоз а посебно за увоз.

Када је у питању увоз, имамо неколико фаза контроле:

- у првој фази испитујемо да ли постојећи слог има попуњено поље ЦАРОСН (царинска основица) и уколико је то поље попуњено, оно мора бити једнако пољу СУЦСИВ (статистичка вредност);

- у другој фази, за оне слоге код којих не настаје царински дуг, тј. не уноси се податак у поље ЦАРОСН, статистичка вредност може бити:

- 1) мања (или једнака) од фактурне вредности изражене у динарима у случају када је шифра места паритета "1", тј. када се роба испоручује унутар царинског подручја Републике Србије, или
- 2) већа од фактурне вредности или једнака фактурној вредности у валути израженој у динарима када је шифра места паритета "3", тј. када се роба испоручује ван царинског подручја Републике Србије, или
- 3) једнака фактурној вредности у валути израженој у динарима када је шифра места паритета "0", тј. када се роба испоручује на граници царинског подручја Републике Србије;

- у трећој фази посебно се контролише увозни контингент чија је статистичка процедура "3", која означава све царинске процедуре повезане с процесима увоза након прераде, обраде и дораде, за које вредност унета у поље СУЦСИВ мора бити већа од фактурне вредности прерачунате у динаре. На овај начин се проверава да ли је код уноса података у поље СУЦСИВ испоштован принцип бруто вредности, тј. да ли је у то поље унет, осим вредности услуге, и сразмерни део вредности робе увезене због прераде, обраде и дораде. Када је у питању контингент код кога је статистичка процедура "5" или "6", које означавају царинске процедуре повезане с процесима увоза због прераде, обраде и дораде, вредност унета у поље СУЦСИВ мора бити већа од фактурне вредности прерачунате у динаре.

Када је у питању извоз, имамо такође неколико фаза контроле:

- у првој фази, када су у питању царинска документа означена шифром "С1" (извоз) или "С2" (привремени извоз и пасивно оплемењивање), испитујемо поље МЕСПАР и уколико је у то поље унета шифра "0", која означава да је роба страном купцу испоручена на граници царинског подручја Републике Србије, фактурна вредност робе прерачуната у динаре мора бити једнака статистичкој вредности. Када је у пољу МЕСПАР унета шифра "1", која означава да је извезена роба страном купцу испоручена унутар царинског подручја Републике Србије, статистичка вредност мора бити већа од фактурне вредности у валути прерачунате у динаре. Ако је у поље МЕСПАР унета шифра "3", која означава да је извезена роба страном купцу испоручена ван царинског подручја Републике Србије, статистичка вредност мора бити мања од фактурне вредности прерачунате у динаре;

- у другој фази контролише се утицај зависних трошкова (превоз, осигурање и др.) на фактурну вредност робе и дозвољава се могућност да ови трошкови, у зависности од земље из које је роба увезена, могу утицати највише до 30% вредности унете у фактуру. Наравно, ова констатација не важи за прекоморске земље, где је утицај ових трошкова знатно већи;

- у трећој фази контролишу се исправе са шифром "С3" (поновни извоз), тј. исправе које имају статистичку процедуру "5" или "6" (извоз након извршене обраде, прераде или дораде), код којих статистичка вредност мора да задовољи критеријум да је већа од фактурне вредности прерачунате у динаре због поштовања принципа бруто вредности робе (вредност услуге, вредност уграђеног домаћег материјала и сразмерни део вредности увезене робе утрошене у процесу обраде, прераде или дораде).

Сви слогови који не задовољавају неки од горе поменутих критеријума се после логичке контроле излиставају и анализирају у статистичком одељењу упоређивањем свих неопходних показатеља за правилну процену вредности робе која би требало да буде унета у поље

СУЦСИВ (статистичка вредност). Све погрешно унете вредности у поље СУЦСИВ за које се исправна вредност може утврдити на основу додатних анализа директно се исправљају у основном материјалу од стране статистичког органа и о томе се обавештава надлежни царински орган. Уколико се и поред додатних анализа за неке слоге не може утврдити права вредност коју би требало унети у поље СУЦСИВ, они се избацују из текуће обраде, с тим да се до следеће обраде, у сарадњи са царинским органом, мора утврдити права вредност коју ће надлежни царински орган доставити статистичком органу приликом следеће обраде података.

ж) Контролише се табела дажбина (СЛОГДАЗ), која се добија од царинског органа као посебна табела, и у склопу логичке контроле ове табеле контролишу се следећа поља:

- СИФДАЗ, у коме унета шифра мора да постоји у консултационој табели ЕИЦДА. Уколико шифра не постоји, слог се листа и анализира се да ли је у питању нова шифра или грешка приликом уноса. Ако се установи да је у питању нова шифра дажбина, она се уноси у консултациону табелу ЕИЦДА, а уколико је у питању грешка, слог се избацује из обраде и обавештава се царина да поменути грешку исправи;

- СТОДАЗ, у коме не сме бити унет податак већи од 30, с обзиром на то да је 30 максимална царинска стопа која постоји у Закону о царинској тарифи. Уколико је унет податак већи од 30, слог се избацује из обраде и обавештава се царина да поменути грешку исправи. Уједно се контролише веза између података унетих у поља СТОДАЗ и ВРЕДАЗ, с циљем да се утврди попуњеност поља ВРЕДАЗ у ситуацији када поље СТОДАЗ има вредност 0, тј. када није попуњено. Тада податак у пољу ВРЕДАЗ мора бити већи од 0. Ако тај услов није испуњен, слог се листа и о томе обавештава царина да уочену нелогичност исправи. Изузетак од овог правила постоји само у случају када је у поље СИФДАЗ унета шифра "09", с обзиром на то да се вредност наплаћеног пореза на додатну вредност израчунава као проценат од укупне вредности извоза односно увоза. Када је у поље СИФДАЗ унета шифра "09", у поље СТОДАЗ могу бити унете вредности 8 и 18, а ако то није случај, слог се избацује из обраде и обавештава се царина да поменути грешку исправи. Осим овога, контролише се и да ли су истовремено попуњена поља СТОДАЗ и ВРЕДАЗ, с обзиром на то да та два поља не смеју бити истовремено попуњена. Уколико се појаве такви случајеви, слог се листа само информативно, у циљу информисања царине да поменути нелогичност исправи, а слог улази у даљу обраду с тим да се податак у пољу ВРЕДАЗ анулира и да се сви обрачуни вредности врше коришћењем поља СТОДАЗ;

- ВРЕДАЗ, у коме вредност мора бити мања од вредности у пољу ОСНДАЗ односно ЦАРОСН. Уколико то није случај, слог се избацује из обраде и обавештава се царина да поменути нелогичност исправи. Овај критеријум не важи за увозне слоге код којих је СИФДАЗ једнака "07", "08", "12" и "13";

- ОСНДАЗ из табеле ЕИДАЗ, у коме вредност мора бити једнака вредности у пољу ЦАРОСН из табеле ЕИБИС. Уколико то није случај, слог се листа само информативно, у циљу обавештавања царине да поменути нелогичност отклони. Међутим, слог улази у даљу обраду с тим да се вредност из поља ЦАРОСН табеле ЕИБИС пребацује у поље ОСНДАЗ табеле ЕИДАЗ.

з) Контролише се табела приложених исправа (СЛОГИСП), која се добија од царинског органа као посебна табела, и у склопу логичке контроле ове табеле контролишу се следећа поља:

- ВРЕИСП, у које се вредност робе уноси у царинске и статистичке сврхе. Та вредност представља трошкове који се не урачунавају или се урачунавају у царинску вредност, попусти и снижења у складу са чл. 56. Царинског закона и пријављена вредност робе у поступку активног или пасивног оплемењивања. Вредност унета у то пољу мора бити мања од вредности унете у поље ФАКВАЛ односно СУЦСИВ табеле ЕИБИС. Уколико је та вредност различита од задатог критеријума, слог се листа само информативно, у циљу обавештавања царине да поменути нелогичност отклони до следеће обраде. Међутим, слог улази у даљу обраду.

У поље ВРЕИСП се, осим вредности у динарима или у другој валути, уноси и проценат за попусте и снижења у складу са чл. 56. Царинског закона и онда се у тим случајевима

контролише да унети податак у процентима не буде већи од 100%. Уколико се у материјалу ипак појави слог чији је проценат већи од 100%, он се излистава и о поменутој нелогичности обавештава се царински орган да је отклони.

- ВАЛИСП, у које се уноси шифра валуте у којој су исказани зависни трошкови и уколико шифра валуте не постоји у Кодексу шифара, слог се излистава и уочена нелогичност се пријављује царинском органу да би је он до следеће обраде отклонио.

ДИСЕМИНАЦИЈА ПОДАТАКА

Врста корисника

131. Републички завод за статистику је једини овлашћени орган за дисеминацију података у области статистике спољне трговине. Из тог разлога, а у циљу побољшања квалитета и расположивости података у области статистике спољне трговине, увели смо разне начине дисеминације података, тј. у месечној динамици подаци се објављују у виду традиционалних публикација као што су саопштења, месечни прегледи и слично, а у годишњој динамици у Статистичком годишњаку Србије и годишњаку статистике спољне трговине који су припремљени за ширу јавност. За потребе државних органа уведена је могућност *on-line* приступа *DB-2* бази података (која садржи све расположиве податке о спољнотрговинској размени Републике Србије). Међутим, морамо нагласити да је ова могућност дата само појединим министарствима и агенцијама Владе Србије, као и Народној банци Србије, који су по нашем мишљењу специјално важни корисници наших података. Високо агрегираним подацима, као и производима на нивоу СМТК, може се приступити посредством интернета и расположиви су на нашем веб сајту.

132. Републички завод за статистику свестан је чињенице да има широк круг корисника који имају различита интересовања, те је, у зависности од самих корисника, спреман да им изађе у сусрет или директно, путем публикација и приступа базама података, или индиректно, посредством штампаних саопштења која садрже најважније индикаторе из ове области.

133. Осим тога, Републички завод за статистику Србије обезбедио је и методе дисеминације података с циљем да се омогући Влади и њеним институцијама, Народној банци Србије и другим важним институцијама система државне управе обављање функција које имају у њему.

134. С обзиром на то да одређене кориснике могу занимати различите врсте података као што су: вредност трговине, количина робе, транспортни трошкови робе, плаћене дажбине и слично, дизајнирали смо систем дисеминације који највећи део тих потреба задовољава давањем информација потребних за разумевање и интерпретацију статистичких података из ове области.

Тип статистике

135. Већина података који се публикују јесу вредносни подаци. Ови подаци су расположиви за све нивое царинске тарифе (укључујући и најнижи ниво од 12 места) и по земљама партнерима. Осим вредносних података расположиви су и подаци о количинама (нето маса у *kg*) и, где је то одређено одредбама царинске тарифе, подаци исказани у специфичној јединици мере.

136. Временске серије су расположиве о јединичним вредностима и физичком обиму извоза и увоза. Оне су такође расположиве по производима и земљама партнерима. Подаци о трошковима транспорта у вредности расположиви су по производима и земљама партнерима.

Обезбеђени су и подаци о врстама транспорта, о томе да ли су транспортовани у контејнерима или не, и о националности превозног средства. Обезбеђена је и могућност повезивања класификација које се користе у статистици спољне трговине с посебном класификацијом производа која се користи у статистици саобраћаја *SNTP (Simplified Nomenclature of Transport)*.

Базе података

DB2 база података (on-line)

137. Ова база података представља основну базу података за статистику спољне трговине и налази се на *HOST*-у. Она обезбеђује приступ не само подацима који се односе на текући период већ садржи и историјске податке за последњих десет година. Веза са *DB2* базом података по принципу *on-line* слободна је само за одређене кориснике, и то оне који припадају државним органима управе и за које је оцењено да им је тај приступ неопходан за обављање редовних послова. Приступ је омогућен само оном делу базе података који је означен као кориснички део.

138. Због своје флексибилности, *DB2* база података омогућава корисницима приступ подацима с различитим структурама и оне се могу груписати у две основне групе и неколико подгрупа.

139. Подаци смештени у корисничком делу апликације подељени су у две основне групе, и то: текући подаци и историјски подаци. У оквиру прве групе, означене као "текући подаци", корисници могу за текућу годину добити месечне, кварталне и годишњи податак за 16 обележја односно подгрупа података. За сваку од ових подгрупа могу се надаље добити подаци за ниже нивое класификације, као и за друга обележја за која има смисла да се разврставају у оквиру те подгрупе података. Та обележја односно подгрупе података јесу:

- **20 највећих земаља** по учешћу у вредности извоза и увоза;
- **20 највећих области делатности КД** по учешћу у вредности извоза и увоза;
- **100 највећих производа по класификацији СМТК** по учешћу у вредности извоза и увоза;
- **100 највећих производа по Царинској тарифи** по учешћу у вредности извоза и увоза;
- могућност добијања података за све **земље намене/порекла** с којима смо имали робну размену, као и могућност добијања података за сваку земљу појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;
- могућност добијања података за све **географске зоне земаља намене/порекла**, као и могућност добијања података за сваку географску зону појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;
- могућност добијања података за све **регионе земаља намене/порекла**, као и могућност добијања података за сваки регион појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;
- могућност добијања података за све **економске зоне земаља намене/порекла**, као и могућност добијања података за сваку економску зону појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;
- могућност добијања података по **врстама спољнотрговинских послова**, као и могућност добијања података за сваки спољнотрговински посао појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;
- могућност добијања података по **степену обраде производа**, као и могућност добијања података за сваки степен обраде појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;

- могућност добијања података по **економским наменама производа (ВЕС)**, као и могућност добијања података за сваку економску намену (ВЕС) појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;

- могућност добијања података по **економским наменама производа (ЕУ)**, као и могућност добијања података за сваку економску намену (ЕУ) појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;

- могућност добијања података по **одељцима Царинске тарифе**, као и могућност добијања података за сваки одељак појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;

- могућност добијања података по **КД производа**, за све нивое класификације, као и могућност добијања података за сваку делатност појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;

- могућност добијања података по **производима НССТ**, за све нивое класификације, као и могућност добијања података за сваки производ НССТ појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији;

- могућност добијања података по **производима Царинске тарифе**, за све нивое класификације, као и могућност добијања података за сваки производ Царинске тарифе појединачно, по обележјима која изабере корисник а која су понуђена у апликацији.

140. Сет података који садржи прва група података прикупља се на начин како је описано у поглављу "Покривеност". Статистичка вредност се даје у хиљадама долара или евра, а нето маса у тонама. Као резултат претраживања добијају се, осим података о вредности и количини, и индекси израчунати на одговарајући период претходне године, као и ток робе (извоз или увоз). Корисницима је омогућено да податке штампају или сачувају за трансфер на РС платформу.

141. У оквиру друге групе, означене као "историјски подаци", корисници могу за десет последњих година и 1990. годину, коју сматрамо као нулту годину транзиције, добити исте податке као и код прве групе, с тим што имају једну додатну могућност - да израчунавају индексе вредности и количина у односу на 1990. годину. Корисницима је и у овој групи омогућено да податке штампају или сачувају за трансфер на РС платформу.

142. Кориснички панел омогућава корисницима преглед свих консултационих табела које се користе у обради података и које су формиране као *metadata* каталози, с могућношћу за штампање или чување за трансфер на РС платформу.

143. Такође, корисници могу приступити опцији у којој се налазе све месечне публикације из ове области: саопштења о робној размени (СТ11-СТ13), саопштења о извозу и увозу (СТ14-СТ16), "Месечни преглед" и саопштење "Индекси просечних цена спољне трговине" (СТ17), с могућношћу за штампање или чување за трансфер на РС платформу.

144. Осим набројаних опција, у корисничком делу апликације постоји и опција која се зове "Наручене табеле", у оквиру које корисници могу приступити табелама које су за њихове потребе и направљене, с могућношћу да их сами израђују или да их трансферишу на РС платформу. Наравно, сваки корисник може приступити само својим нарученим табелама и нема могућност приступа осталим табелама из ове опције.

База података на интернету (on-line)

145. На веб страници www.statserb.sr.gov.yu постоји база података спољне трговине која садржи само коначне податке о спољнотрговинској робној размени за последње две године. Коначни подаци се објављују крајем јула месеца текуће године за претходну годину. База података омогућава корисницима да врше следећа претраживања:

- за одабрану земљу намене/порекла по производима НССТ (СМТК);

У оквиру ове опције корисник има могућност да изабере годину и земљу за коју жели претраживање, као и ранг извоза или увоза у оквиру кога може изабрати првих десет, двадесет или педесет производа по вредности увоза или извоза за одређену земљу или за све земље укупно.

- за одабрани производ НССТ (СМТК) по земљама намене/порекла;

У оквиру ове опције корисник има могућност да изабере годину, производ НССТ за који жели претраживање, као и ранг извоза или увоза у оквиру кога може изабрати првих десет, двадесет или педесет земаља по вредности увоза или извоза с којима смо имали робну размену за изабрани производ НССТ.

- по секторима СМТК;

У оквиру ове опције корисник има могућност да изабере годину, један или више сектора СМТК и одређену земљу намене/порекла за које жели претраживање.

- по одсецима СМТК;

У оквиру ове опције корисник има могућност да изабере годину, један или више одсека СМТК и одређену земљу намене/порекла за које жели претраживање, као и ранг извоза или увоза по одсецима или претраживање без ранга по одсецима (уколико корисник одабере више одсека за претраживање).

- по робним групама СМТК;

У оквиру ове опције корисник има могућност да изабере годину, једну или више робних група СМТК и одређену земљу намене/порекла за које жели претраживање, као и ранг извоза или увоза по робним групама или претраживање без ранга по робним групама (уколико корисник одабере више робних група за претраживање).

- по производима НССТ (СМТК).

У оквиру ове опције корисник има могућност да изабере годину, сектор, одсек или робну групу СМТК у оквиру којих жели да врши претраживање по производима НССТ. Корисник има могућност да бира један или више производа НССТ и одређену земљу намене/порекла за које жели претраживање.

146. Као резултат горе поменутих претраживања корисник добија табелу која у претколони садржи изабрана обележја а у заглављу садржи количину изражену у тонама и вредност изражену у хиљадама *USD*, по токовима робе (извоз и увоз).

147. Осим података, корисници путем ове базе могу добити све релевантне информације за правилно коришћење података као што су: списак назива свих нивоа класификације СМТК, списак земаља с којима се обавља спољнотрговинска размена и друго.

База података (CD-ROM)

148. База података статистике спољне трговине на *CD-ROM*-у садржи коначне податке о спољнотрговинској робној размени Републике Србије за претходну годину и за све месеце те године. Подаци су разврстани по свим нивоима класификације СМТК - рев. 3, и по земљама партнерима. Осим података, *CD-ROM* садржи све неопходне методолошке информације које омогућују правилно коришћење базе података.

149. База података на *CD-ROM*-у урађена је под оперативним системом *Windows* као *Microsoft Access* база. Она омогућује широки спектар функција, међу којима су:

- креирање фајлова који се могу користити у другим базама података или у *Excel* формату;
- претраживање шифарских кодова производа по задатим критеријумима;
- креирање агрегата дефинисаних по карактеристикама, периодима, другим класификацијама или земљама партнерима и производима;
- повезивање и издвајање података.

150. Обележја се бирају из падајућег менија две најважније целине ове базе података, које се зову претколоне и заглавља, чијим се повезивањем добијају излазне табеле. На тај начин корисник има могућност да сам одабере упит и дефинише услове за његово формирање укрштањем одабраних обележја из претколоне са онима из заглавља. У примарном панелу налазе се и услови односно критеријуми за постављање упита. То су, у ствари, неопходни кодекси шифара, с падајућим менијем за сваки од њих. Основна обележја за која се могу добити подаци јесу:

- намена по широким економским групама, тзв. *BEC* намена;
- намена која се користи у ЕУ;
- ток (извоз или увоз);
- област по класификацији делатности;
- статистичка процедура (нормалан извоз или увоз, оплемењивање).

Производи су дати по класификацији СМТК - рев. 3, за све нивое агрегираности (сектор, одсек, група, подгрупа, позиција, производ), и корисник има могућност да изабере ниво класификације који жели да има у излазној табели. Обележје "земља партнер" корисник бира посредством кодекса шифара земаља а на исти начин има могућност да бира економске зоне земаља. У излазној табели корисник има могућност да бира да ли жели податке о количини у нето тежини или вредност у доларима или вредност у еврима или све ове комбинације за изабрана обележја. Осим реченог, кориснику су дате и све препоруке око одабира упита и редоследа при избору обележја.

151. Овај вид дисеминације података намењен је широком кругу корисника који располажу персоналним рачунарима а посебно за ужу стручну јавност која би ове податке могла користити у аналитичке сврхе.

Публикације у штампаној форми

Саопштења

152. У саопштењима "Спољнотрговински робни промет Републике Србије" и "Извоз и увоз Републике Србије" дају се основне информације из ове области и приказују се први месечни резултати спољне трговине Републике Србије са светом. Саопштења се публикују према Програму статистичких истраживања, који се доноси крајем године за наредну годину и у којем је дефинисано време публикаовања које је фиксирано као последњи дан у месецу за претходни месец и кумулативно за све месеце до месеца за који се врши обрада. Подаци у саопштењима "Спољнотрговински робни промет Републике Србије" и "Извоз и увоз Републике Србије" исказују се у динарима, доларима и еврима.

153. Саопштење "Спољнотрговински робни промет Републике Србије" садржи следеће показатеље:

- извоз и увоз по економској намени Европске уније, разврстано по територији;
- извоз и увоз по секторима и областима КД (производни принцип);

- извоз и увоз по секторима и одсецима СМТК - рев. 3;
- извоз и увоз по економским зонама земаља.

За сваки од ових показатеља публикује се индекс вредности на одговарајући период претходне године, удео у укупном извозу и увозу у процентима, и салдо размене. У саопштењу су дата сва методолошка објашњења неопходна за правилно коришћење података које оно садржи.

154. Саопштење "**Извоз и увоз Републике Србије**" садржи следеће показатеље:

- извоз и увоз по развијености земаља и економској намени производа *BEC*, разврстано по територији;
- извоз и увоз по географским зонама и изабраним земљама;
- извоз и увоз по врстама спољнотрговинског посла.

За сваки од ових показатеља публикује се индекс вредности на одговарајући период претходне године, удео у укупном извозу и увозу у процентима, и покривеност увоза извозом у процентима. У саопштењу су дата сва методолошка објашњења неопходна за правилно коришћење података које оно садржи.

155. Саопштење "**Индекси просечних цена спољне трговине Републике Србије**" садржи следеће показатеље:

- извоз и увоз по секторима СМТК - рев. 3;
- извоз и увоз по степену обраде производа;
- извоз и увоз по економској намени производа *BEC*;
- извоз и увоз по секторима и областима КД (производни принцип);
- извоз и увоз по економским зонама земаља.

За сваки од ових показатеља публикују се индекси вредности, јединичних вредности и физичког обима на одговарајући период претходне године, односи размене и учешће репрезентативне листе производа у основном скупу у процентима. У саопштењу су дата сва методолошка објашњења неопходна за правилно коришћење података из овог саопштења. Све рачунице у овом саопштењу обрачунате су на бази вредности извоза и увоза исказаних у доларима тако да на индексе просечних јединичних вредности делују и промене вредности осталих валута у односу на долар. У саопштењу се публикују индекси јединичних вредности и физичког обима по тзв. *Paasche*-овој формули, где се као пондер користе количине у посматраном периоду.

Месечни статистички преглед

156. У овој публикацији, у којој се публикују месечни подаци из неколико области статистике, једно од поглавља односи се на област статистике спољне трговине. У овом поглављу публикују се следећи показатељи:

- извоз и увоз, по делатности (производни принцип);
- извоз и увоз важнијих врста робе;
- извоз и увоз према земљама намене/порекла.

У табели "Извоз и увоз по делатности (производни принцип)" публикује се вредност извоза и увоза за кумулативни период за који се публикују подаци и индекси вредности на одговарајући период претходне године.

У табели "Извоз и увоз важнијих врста робе" публикује се количина у јединици мере и вредност у милионима долара за две последње године и последњи месец текуће године и за исти месец претходне године за који се публикују подаци.

У табели "Извоз и увоз према земљама намене/порекла" публикује се вредност извоза и увоза за кумулативни период за који се публикују подаци и индекси вредности на одговарајући период претходне године.

Осим у овом поглављу, у поглављу "Месечни индекси" публикују се индекси извоза и увоза по месецима у односу на просек претходне године, и то за све месеце текуће године до последњег месеца за који се публикују подаци и за све месеце претходне године, почев од месеца који је последњи у текућој години. Осим месечних индекса, публикују се и индекси за кумулативни период у односу на одговарајући период претходне године за последњи месец за који се публикују подаци, за претходни месец и за последње три године.

У поглављу "Методолошка објашњења" дата су сва неопходна објашњења и дефиниције за правилно коришћење података објављених у овој публикацији.

Статистички годишњак Србије

157. У овој публикацији даје се избор основних података за све области статистике с циљем да се задовоље шире потребе за статистичким подацима. Једно од поглавља припада статистици спољне трговине, и у њему се публикују следећи показатељи:

- вредност извоза и увоза за последњих дванаест година у динарима, доларима и еврима; салдо трговинског биланса у доларима, као и покривеност увоза извозом обрачуната на бази доларских вредности;
- извоз и увоз по одабраним врстама спољнотрговинских послова (купопродаја, компензациони послови и оплемењивање), у динарима и доларима;
- извоз и увоз по економским зонама земаља, за последње три године, у динарима и доларима;
- извоз и увоз по земаљама намене/порекла, за последње три године, у динарима и доларима;
- извоз и увоз по *BEC* намени, за последње три године, у динарима и доларима;
- извоз и увоз по одељцима царинске тарифе, за последње три године, у динарима и доларима;
- извоз и увоз према класификацији делатности, за последње две године, у динарима и доларима;
- извоз и увоз, разврстано по територији, за 1990, 1991. и последњих десет година, у динарима и доларима;
- извоз и увоз по претежној делатности произвођача/корисника робе, за одабране делатности, за последње две године, у динарима и доларима, и проценат учешћа одабраних делатности у укупном извозу и увозу;
- извоз и увоз важнијих производа по земљама намене/порекла, за последње три године, у тонама и доларима;
- индекси јединичних вредности и физичког обима извоза и увоза, за последње три године.

Осим података публикованих у виду табела, у овој публикацији дају се и: структура робне размене по развијености земаља, земље с највећим учешћем у укупном извозу и увозу, учешће робних сектора у укупном извозу и увозу за последњу годину за коју се публикују подаци, као и сва методолошка објашњења неопходна за правилно коришћење података који се налазе у овој публикацији.

Помоћ корисницима

158. Свим корисницима омогућили смо да посебне коментаре и питања могу упутити Одсеку статистике спољне трговине и то путем факса, на број: 381112411776, или на телефон: 2412922/215, лок. 362, 353, 236, или на *e-mail*:

ejovanovic@statserb.sr.gov.yu,
svuckovic@statserb.sr.gov.yu,
ljsimic_bujisic@statserb.sr.gov.yu,
icrnmarkovic@statserb.sr.gov.yu,
dbumbic@statserb.sr.gov.yu,
mgrbic@statserb.sr.gov.yu.

Корисници се могу обратити и Одељењу за односе с јавношћу, на факс број: 381112401284, или на телефоне: 2412922/227, лок. 251, или на *e-mail*: **stat@statserb.sr.gov.yu** или **pub@statserb.sr.gov.yu**.

Metadata (подаци о подацима)

159. Корисници података требало би да имају неопходне информације о подацима којима могу да приступе, као и неопходна упутства која ће им помоћи да схвате природу и ограниченост података. Управо је то сврха ове методологије, да помогне кориснику у овој области.

160. Ова методологија не садржи све детаље метода којима се користимо у прикупљању, обради и анализи података. Постоји неколико главних извора информација, као што су: веб сајт, штампане публикације и наша основна база података *DB2* на великом рачунару (у опцији *I* – информације).

161. Наш веб сајт представља извор за добијање основних информација, али пружа и информације о публикацијама које су посвећене посебним областима и о путевима којима се до њих долази. На овај начин обезбеђене су додатне услуге за кориснике. Корисне информације као што су номенклатуре или ажурирани каталози главних публикација могу се такође пронаћи на веб сајту Завода.

162. Исто тако, све неопходне информације могу се добити у заводској библиотеци, Одељењу за односе с јавношћу и у стручној служби статистике спољне трговине.

Међународна сарадња

Увод

163. Међународна сарадња је једна од важних области рада за Републички завод за статистику Србије. Спољна трговина је кључни индикатор економског развоја и међународна сарадња је кључни инструмент за побољшање квалитета и упоредивости података у овој области.

164. Из тих разлога, статистика спољне трговине у потпуности учествује у свим пројектима како на мултилатералној тако и на билатералној основи, углавном сарађујући са статистичком агенцијом *Eurostat* и статистичком агенцијом Уједињених нација на пољу хармонизације класификација и концептуалног приступа у прикупљању, обради и

дисеминацији података, као и са статистичким заводима других земаља које су заинтересоване за овакву врсту сарадње на пољу упоређивања података.

Упоређивање података и изравнања

165. Упоређивање статистика на билатералној основи у крајњој линији доводи до "изравнања" података, а то представља основни корак ка вредновању квалитета података.

166. Рад на овој врсти посла одвија се упоређивањем токова с нашим главним трговинским партнерима као што су: Европска унија, Руска Федерација, земље из окружења и земље које изразе интересовање за овакву врсту сарадње. Рад је врло сложен и захтева људске и техничке ресурсе и пуну сарадњу земаља које су укључене у ову врсту анализа.

167. Ова врста упоређивања података помаже да се утврде основни разлози за појављивање разлика и да се на тај начин боље сагледа настанак тих разлика. Упоређивање података такође може водити ка открићу ирегуларности које се могу отклонити у каснијој фази упоређивања.

168. Такође се могу мерити исти токови за исте земље, али засновани на подацима различитих организација, и на тај начин могу се утврдити где постоје разлике у методологији или начину обраде података када се достављају подаци о размени с том земљом.

Техничка помоћ

169. Републички завод за статистику Србије спреман је да пружи техничку помоћ свим земљама које за то искажу заинтересованост. Исто тако, уколико се укаже потреба, ми смо спремни и да тражимо техничку помоћ од других земаља односно организација. Од 2001. године користимо техничку помоћ у оквиру регионалног програма *CARDS*.

170. Техничка помоћ у овој области има за циљ да осигура ажурне и тачне податке на редовној основи и она може обухватити следеће активности:

- трансфер знања за методологију и обрачун индекса;
- подршка да се побољша прикупљање, обрада и дисеминација података;
- обезбеђење софтверских пакета за обраду података у области спољне трговине;
- побољшање базе података;
- размена података;
- побољшање квалитета и упоредивости података кроз тзв. *mirror statistics* анализе;
- обука статистичара у овој области.

171. Ове активности имају за циљ да унапреде статистику сваке од земаља које затраже нашу техничку помоћ.

172. Осим поменутих циљева, техничка помоћ има за циљ да се обезбеде подаци неопходни за међународне сврхе и да се унапреде национални статистички системи како би се разлике у подацима свеле на најмању могућу меру.

Анекс 1

ЗАКОНОДАВСТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСИ НА СТАТИСТИКУ СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ

Основни прописи

(1) 01. Скупштина Републике Србије усвојила је Закон о статистичким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 83/1992) као основни закон којим се уређује прикупљање статистичких података од општег интереса и њихово објављивање, коришћење и заштита.

02. Статистичка истраживања и обрачун статистичких показатеља утврђују се петогодишњим програмом који доноси Скупштина Републике Србије, на начин одређен овим законом. Треба напоменути да се поред овог програма доноси и план за сваку годину посебно. У оквиру статистике спољне трговине сваке године спроводе се: месечни комплексни статистички обрачун промета робе са иностранством, годишњи обрачун о царинским стопама, нецаринским мерама и робној размени Републике Србије са иностранством, као и комплексни статистички обрачун јединичних вредности извоза и увоза и физичког обима извоза и увоза. Поменути програмом за утврђивање методологије ових обрачуна, контролу и обраду података надлежан је Републички завод за статистику, док су за фазу прикупљања података надлежни Републичка управа царина и Министарство за економске везе са иностранством и они своју надлежност остварују у сарадњи са Заводом.

03. Мастер планом хармонизације и развоја статистике Републике Србије који је усвојен у току 2006. године уређује се развој статистике за период 2006–2008. године. У делу овог плана који се односи на статистику спољнотрговинске робне размене предвиђено је, као развојна активност, увођење нових комплексних статистичких обрачуна који треба да обезбеде следеће статистичке показатеље:

- Увоз по *FOB* паритету, месечно. Циљ истраживања је искључивање из вредности увоза одређених елемената који се по *BPM5* сматрају услугама и као такви би требало да се третирају у платном билансу. Извор података за ово истраживање јесте Републичка управа царина.
- Увоз и извоз по врсти робе, месечно. Потребне податке за усклађивање са новом класификацијом *HS 2002* обезбеђује Републичка управа царина.
- Увоз и извоз по величини предузећа, годишње. Извори података за ово истраживање јесу Републичка управа царина и Статистички пословни регистар.
- Показатеље, аналитичке прегледе и коментаре за међународне преговоре (*WTO*, *SAA*). Податке неопходне за припрему ових показатеља, прегледа и коментара треба да обезбеде Републичка управа царина и Министарство за економске везе са иностранством.

04. У комплексним статистичким обрачунима примењују се јединствена методологија и јединствени статистички стандарди (термини, дефиниције, шифре, номенклатуре и класификације) утврђени прописима и међународним уговорима. Јединствену методологију комплексних статистичких обрачуна утврђује Републички завод за статистику.

05. Јединствена методологија статистичких истраживања промета робе са иностранством објављена је у "Службеном листу СРЈ", бр. 13/1995.

(2) 06. Скупштина Републике Србије усвојила је Царински закон ("Службени гласник РС", бр. 73/2003) као основни закон којим се уређују царинско подручје, царински погранични појас, царински прелаз, царинска роба, царински надзор и контрола, царинске повластице, царинска вредност, царински поступак који се примењује на увоз робе у Републику Србију, извоз робе из Републике Србије и транзит робе преко њене територије, права и обавезе лица која учествују у царинском поступку, као и права и обавезе царинског органа у царинском поступку.

07. Овим законом утврђује се надлежност Управе царина и других органа за спровођење одредаба овог закона, као и других закона чије је спровођење поверено Управи царина односно другим органима.

08. Овим законом уређују се и организација, обављање послова и управљање Управом царина, овлашћења лица запослених у Управи царина, овлашћења и одговорности у прикупљању, евидентирању, обради и заштити података у вези с пословима Управе царина, као и поступак пријема радника, распоређивања, напредовања у служби, права, обавезе и одговорности запослених у Управи царина.

09. Овај закон примењује се на целом царинском подручју Републике Србије и донет је с циљем да обезбеди праћење савремених токова робе и капитала, даљи развој отворене тржишне економије и све већу либерализацију промета робе и услуга, с једне стране, и да обезбеди заштиту домаће производње и равноправност свих учесника у робном промету, с друге стране. Такође, поједностављење царинске процедуре предвиђено овим законом у функцији је бржег обављања и смањења трошкова спољнотрговинског промета.

10. На основу члана 71. став 4. и члана 88. став 2. Царинског закона, министар финансија и економије доноси Правилник о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларације и других образаца у царинском поступку ("Службени гласник РС", бр. 129/2003) којим се прописују облик и садржина, начин подношења и попуњавања декларације – јединствене царинске исправе, декларације о царинској вредности робе, сажете декларације и списка пошилјке.

(3) 11. Скупштина Републике Србије усвојила је Закон о царинској тарифи ("Службени гласник РС", бр. 62/2005) којим се утврђује да се на робу која се увози у царинско подручје Републике Србије плаћа царина по стопама утврђеним у Царинској тарифи, која чини саставни део овог закона.

12. Стопе предвиђене у Царинској тарифи примењују се на робу пореклом из земаља на које се примењује клаузула највећег повлашћења или које ту клаузулу примењују на робу пореклом из Србије, док се на робу из осталих земаља примењују стопе предвиђене у Царинској тарифи, увећане за 70%.

13. Царинску тарифу чини номенклатура робе и стопе царине прописане за поједине врсте робе наведене у тој номенклатури.

(4) 14. Скупштина Републике Србије усвојила је Закон о спољнотрговинском пословању ("Службени гласник РС", бр. 101/2005) којим се уређује спољнотрговинско пословање, у складу с правилима Светске трговинске организације и прописима Европске уније.

15. Овим законом се може, у складу с прописима Светске трговинске организације и прописима Европске уније, уредити спољна трговина поједином врстом робе или услуга.

(5) 16. Скупштина Републике Србије донела је Закон о девизном пословању ("Службени гласник РС", бр. 62/2006) као основни закон којим се уређују:

- Плаћање и наплаћивање средствима плаћања у пословању између резидената и нерезидената, као и пренос тих средстава;

- Плаћање и наплаћивање страним средствима плаћања у пословању између резидената;
 - Куповина и продаја средстава плаћања између резидената и нерезидената, као и куповина и продаја страних средстава плаћања између резидената;
 - Једностранни преноси средстава плаћања из земље и у земљу који се не врше по основу извршења посла између резидената и нерезидената;
 - Текући и депозитни рачуни резидената у иностранству и резидената и нерезидената у земљи, осим динарских и текућих депозитних рачуна резидената у земљи;
- (6) 17. "International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions (Series M, No. 52, Rev. 2)" представља основну међународну публикацију када су у питању препоруке које би требало применити у циљу хармонизације са светским стандардима.

Допуна основних прописа

- (7) 18. Измене и допуне Закона о статистичким истраживањима објављене су у "Службеном гласнику РС", бр. 53/1993, 67/1993 и 48/1994.
19. Измене и допуне Царинског закона објављене су у "Службеном гласнику РС", бр. 61/2005.
20. Измене и допуне Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларације и других образаца у царинском поступку објављене су у "Службеном гласнику РС", бр. 129/2003, 53/2004 и 137/2004.

Анекс 2А

ШЕМА СТАТИСТИЧКИХ ПРОЦЕДУРА ИЗВОЗА

01. Роба која напушта статистичку територију Србије третира се или као роба која није више у власништву Републике Србије (кад се каже да није у њеном власништву не мисли се на принцип порекла робе већ на њен царински статус - процедуре означене тачкама 1.1 и 2.1) или као роба која је још увек у власништву Републике Србије, кад је реч о царинском статусу (процедуре означене тачкама 3.1 и 3.2).

<p>1. Коначни извоз у свет.</p> <p>1.1 Следећи царинску процедуру за унутрашњу прераду, обраду и дораду или обраду, прераду и дораду под царинском контролом.</p>	<p>2. Извезена роба са привременом дестинацијом у свет под процедуром спољашње прераде, обраде и дораде.</p> <p>2.1 Следећи царинску процедуру за унутрашњу прераду, обраду и дораду или прераду, обраду и дораду под царинском контролом.</p>														
<p>3. Роба извезена у свет.</p> <p>3.1 Коначни извоз. 3.2 Извоз под царинском процедуром за спољашњу прераду, обраду и дораду.</p>	<p>4. Листа статистичких процедура</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left;">Шифра</th> <th style="text-align: left;">Опис</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0</td> <td>Реекспорт - ослобођен ПДВ</td> </tr> <tr> <td>1</td> <td>Редован</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Реекспорт из царинског складишта или из слободне зоне</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>За спољашњу прераду, обраду и дораду</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>Након унутрашње прераде, обраде и дораде – систем одлагања</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>Након унутрашње прераде, обраде и дораде – систем повраћаја царине</td> </tr> </tbody> </table>	Шифра	Опис	0	Реекспорт - ослобођен ПДВ	1	Редован	2	Реекспорт из царинског складишта или из слободне зоне	3	За спољашњу прераду, обраду и дораду	5	Након унутрашње прераде, обраде и дораде – систем одлагања	6	Након унутрашње прераде, обраде и дораде – систем повраћаја царине
Шифра	Опис														
0	Реекспорт - ослобођен ПДВ														
1	Редован														
2	Реекспорт из царинског складишта или из слободне зоне														
3	За спољашњу прераду, обраду и дораду														
5	Након унутрашње прераде, обраде и дораде – систем одлагања														
6	Након унутрашње прераде, обраде и дораде – систем повраћаја царине														

Анекс 2Б

ШЕМА СТАТИСТИЧКИХ ПРОЦЕДУРА УВОЗА

01. Роба која улази на статистичку територију Србије третира се или као роба која није више у власништву Републике Србије (кад се каже да није у њеном власништву, не мисли се на принцип порекла робе већ на њен царински статус - процедуре означене тачкама 5.1. и 6.1) или као роба која је још увек у власништву Републике Србије, кад је реч о царинском статусу (процедуре означене тачкама 7.1. и 7.2).

<p>5. Одмах пуштена у унутрашњи промет.</p> <p>5.1 Од друге земље, где је била смештена под процедуром за унутрашњу прераду, обраду и дораду или обраду, прераду и дораду под царинском контролом.</p>	<p>6. Одмах пуштена под процедуром унутрашње прераде, обраде и дораде или прераде, обраде и дораде под царинском контролом.</p> <p>6.1 Од друге земље, где је била смештена под процедуром за унутрашњу прераду, обраду и дораду или обраду, прераду и дораду под царинском контролом.</p>										
<p>7. Одмах смештена на складиштење, у слободну зону, или се налази под процедуром привременог приступа или одмах смештена под транзитну процедуру.</p> <p>Следећи царинске процедуре под тачком 7:</p> <p>7.1 Коначни увоз. 7.2 Увоз под царинском процедуром за унутрашњу прераду, обраду и дораду или прераду, обраду или дораду под царинском контролом.</p>	<p>8. Листа статистичких процедура</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left;">Шифра</th> <th style="text-align: left;">Опис</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Редован</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Након спољашње прераде, обраде или дораде</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>За унутрашњу прераду, обраду и дораду – систем одлагања</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>За унутрашњу прераду, обраду и дораду – систем повраћаја царине</td> </tr> </tbody> </table>	Шифра	Опис	1	Редован	3	Након спољашње прераде, обраде или дораде	5	За унутрашњу прераду, обраду и дораду – систем одлагања	6	За унутрашњу прераду, обраду и дораду – систем повраћаја царине
Шифра	Опис										
1	Редован										
3	Након спољашње прераде, обраде или дораде										
5	За унутрашњу прераду, обраду и дораду – систем одлагања										
6	За унутрашњу прераду, обраду и дораду – систем повраћаја царине										

Анекс 3

КЛАСИФИКАЦИЈА ЕКОНОМСКЕ НАМЕНЕ ПО МЕТОДОЛОГИЈИ ЕУ (MIG)

1	Енергија	212	Произв. предмета од папира и картона
2	Интермедијални производи	241	Произв. основних хемикалија
3	Капитални производи	242	Произв. хемикалија за пољопривреду
4	Трајни производи за широку потрошњу	243	Произв. боја, лакова и сл.
5	Нетрајни производи за широку потрошњу	246	Произв. осталих хемијских производа
6	Остало	247	Произв. вештачких и синтетичких влакана
1	Енергија	251	Произв. производа од гуме
101	Вађење и брикетирање каменог угља	252	Произв. производа од пластичних маса
102	Вађење, брикетир. мрког угља и лигнита	261	Произв. стакла и производа од стакла
103	Вађење и брикетирање тресета	262	Произв. керамичких производа
111	Вађење сирове нафте и природног гаса	264	Произв. опеке и црепа од глине
112	Услуге у произв. нафте и гаса	265	Произв. цемента, креча и гипса
120	Вађење руда урана и торијума	266	Произв. производа од бетона и гипса
231	Произв. продуката коксовања	267	Сечење, обликовање и обрада камена
232	Произв. деривата нафте	268	Произв. предмета од непоменутих минерала
233	Припремање нуклеарног горива	271	Произв. сировог гвожђа и челика
401	Произв. и дистрибуција ел. енергије	272	Произв. цеви
402	Произв. и дистрибуција гаса	273	Остала примарна прерада гвожђа и челика
410	Пречишћавање и дистрибуција воде	274	Произв. племенитих и обојених метала
2	Интермедијални производи	275	Ливење метала
131	Вађење руда гвожђа	286	Произв. сечива и сл. робе опште намене
132	Вађење руда обојених метала	287	Произв. осталих металних производа
141	Вађење камена	312	Произв. опреме за дистрибуцију ел. енерг.
142	Вађење песка и глине	313	Произв. изоловане жице и каблова
143	Вађење хемијских минерала и ђубрива	314	Произв. акумулатора, ћелија и батерија
144	Произв. соли	315	Произв. сијалица и уређаја за осветљење
145	Вађење осталих руда и камена	316	Произв. остале електричне опреме
156	Произв. млинских производа и скроба	321	Произв. електронских компонената
157	Произв. готове хране за животиње	371	Рециклажа металних отпадака и остатака
171	Произв. текстилних предива	372	Рециклажа неметалних отпадака и остатака
172	Произв. тканина	3	Капитални производи
176	Произв. плетених и кукичаних тканина	281	Произв. металних конструкционих производа
201	Произв. резане грађе, импрегнација дрвета	282	Произв. судова, котлова и радијатора
202	Произв. плоча и табли од дрвета	283	Произв. парних котлова
203	Произв. грађевинске столарије	291	Произв. енергетских машина, осим мотора
204	Произв. амбалаже од дрвета	292	Произв. осталих машина опште намене
205	Произв. др. производа од дрвета и плуте	293	Произв. машина за пољопривреду
211	Произв. целулозе, папира и картона	294	Произв. алатних машина
300	Произв. канцеларијских и рачунских машина	295	Произв. др. машина за специјалне намене
311	Произв. електричних мотора и генератора	296	Произв. оружја и муниције
322	Произв. ТВ и радио-предајника	245	Произв. сапуна и тоалетних препарата
331	Произв. медицинске и хируршке опреме	364	Произв. предмета за спортске потребе
332	Произв. мерних инструмената и апарата	365	Произв. игара и играчака
		366	Произв. осталих разноврсних предмета

341	Произв. моторних возила	6	Остало
342	Произв. каросерија, приколица и сл.	011	Гајење усева и засада, баштованство
343	Произв. делова и прибора за возила	012	Узгој животиња
351	Изградња и оправка бродова и чамаца	013	Мешовито фармерство
352	Произв. локомотива и возног парка	015	Лов, узгој дивљачи и услуге
353	Произв. ваздушних и свемирских летилица	020	Узгој, искоришћавање шума и услуге
4	Трајни производи за широку потрошњу	050	Улов, узгој рибе и услуге
297	Произв. кућних апарата	742	Архитектонски и инжењерски послови
323	Произв. ТВ и радио-пријемника	921	Кинематографске и видео-активности
334	Произв. оптичке и фотографске опреме	960	Неразврстано
335	Произв. сатова и часовника		
354	Произв. мотоцикала и бицикала		
361	Произв. намештаја		
362	Произв. накита		
363	Произв. музичких инструмената		
5	Нетрајни производи за широку потрошњу		
151	Произв., обрада и конзервисање меса		
152	Прерада и конзервисање рибе		
153	Прерада и конзервисање воћа и поврћа		
154	Произв. уља и масти		
155	Прерада и конзервисање млека		
158	Произв. осталих прехрамбених производа		
159	Произв. пића		
160	Произв. дуванских производа		
174	Произв. готових текстилних предмета		
175	Произв. осталих текстилних предмета		
177	Произв. плетених и кукичаних производа		
182	Произв. др. одевних предмета и прибора		
183	Произв. крзна и производа од крзна		
191	Штављење и дорада коже		
192	Произв. предмета од коже		
193	Произв. обуће		
221	Издавачка делатност		
222	Штампање и штампарске услуге		
223	Репродукција снимљених медија		
244	Произв. фармацеутских производа		

Анекс 4А

ШИФРЕ И НАЗИВИ ГЕОГРАФСКИХ ЗОНА ЗЕМАЉА

50 СВЕТ	AD Андора
51 Европа	BY Белорусија
52 Африка	BA Босна и Херцеговина
53 Америка	BG Бугарска
54 Азија	VA Ватикан-Света Столица
55 Океанија и Поларни регион	GI Гибралтар
59 Неразврстано по континентима	IS Исланд
51 Европа	LI Лихтенштајн
5110 Европска унија	IM Манн острва (Људска Острва)
5190 Остале европске земље	MD Молдавија
5110 Европска унија	NO Норвешка
AT Аустрија	MK Република Македонија
BE Белгија	RO Румунија
GB Велика Британија	RU Руска федерација
GR Грчка	ME Република Црна Гора
DK Данска	SM Сан Марино
EU Европска Монетарна Унија	SJ Свалбард и Јан Мајен Острва
EE Естонија	TR Турска
IE Ирска	UA Украјина
IT Италија	FO Фарска Острва
CY Кипар	HR Хрватска
LV Летонија	CH Швајцарска
LT Литванија	5210 Северна Африка
LU Луксембург	DZ Алжир
HU Мађарска	EG Египат
MT Малта	EH Западна Сахара
MC Монако	LY Либијска Арапска Џамахирија
DE Немачка	MA Мароко
PL Пољска	TN Тунис
PT Португалија	5290 Остале афричке земље
SK Словачка	AO Ангола
SI Словенија	BJ Бенин
FI Финска	BW Боцвана
FR Француска	IO Британска Територија Инд. Океана
FX Француски Метрополитен	BF Буркина Фасо
NL Холандија	BI Бурунди
CZ Чешка Република	GA Габон
SE Шведска	GM Гамбија
ES Шпанија	GH Гана
5190 Остале европске земље	GN Гвинеја
AL Албанија	GW Гвинеја - Бисао

GQ	Екваторијална Гвинеја	5320 Централна Америка, Кариби	
ER	Еритреја	AL	Ангвила
ET	Етиопија	AG	Антигва и Барбуда
ZR	Заир	AW	Аруба
ZM	Замбија	BB	Барбадос
CV	Зеленортска Острва	BS	Бахами
ZW	Зимбабве	BZ	Белизе
ZA	Јужна Африка	BM	Бермуди
CM	Камерун	GP	Гваделуп
KE	Кенија	GT	Гватемала
KM	Комори	GD	Гренада
CG	Конго	VG	Девичанска Острва (Британска)
CD	Конго, Демократска Република	VI	Девичанска Острва (САД)
LS	Лесото	DM	Доминика
LR	Либерија	DO	Доминиканска Република
MG	Мадагаскар	SV	Ел Салвадор
YT	Мајоте	JM	Јамајка
MW	Малави	KY	Кајманска Острва
ML	Мали	CR	Костарика
MR	Мауританија	CU	Куба
MU	Маурицијус	MQ	Мартиник
MZ	Мозамбик	MX	Мексико
NA	Намибија	MS	Монсерат
NE	Нигер	NI	Никарагва
NG	Нигерија	PA	Панама
CI	Обала Слоноваче	VC	Сент Винсент и Гренадини
RE	Реинион	KN	Сент Китс и Невис
RW	Руанда	LC	Сент Лусија
ST	Сао Тома и Принципе	TT	Тринидад и Тобаго
SZ	Свазиланд	TC	Туркс и Каикос Острва
SH	Света Јелена	HT	Хаити
SC	Сејшелска Острва	AN	Холандски Антили
SN	Сенегал	HN	Хондурас
SL	Сијера Леоне		
SO	Сомалија	5330 Јужна Америка	
SD	Судан	AR	Аргентина
TZ	Танзанија	BO	Боливија
TG	Того	BR	Бразил
UG	Уганда	VE	Венецуела
CF	Централноафричка Република	GY	Гвајана
TD	Чад	EC	Еквадор
DJ	Џибути	CO	Колумбија
		PY	Парагвај
5310 Северна Америка		PE	Перу
GL	Гренланд	SR	Суринам
GS	Јужна Џорџија и Сендвич Острва	UY	Уругвај
CA	Канада	FK	Фокландска Острва (Малвини)
PR	Порторико	GF	Француска Гијана
US	САД	CL	Чиле
PM	Сен Пјер и Микелон		

5410 Земље Блиског, Средњег истока	UZ Узбекистан
AZ Азербејџан	PH Филипини
AM Арменија	HK Хонгконг
BH Бахреин	LK Шри Ланка
GE Грузија	5510 Аустралија, Нови Зеланд
IL Израел	AU Аустралија
IQ Ирак	CX Божићно Острво
IR Иран	CC Кокосова (Килинг) Острва
YE Јемен	CK Кукова Острва
JO Јордан	NU Ниуе
QA Катар	NZ Нови Зеланд
KW Кувајт	NF Норфолк Острво
LB Либан	TK Токелау
PS Окупирана Палестинска Територија	NM Херд и Мекдоналд Острва
OM Оман	5590 Остале земље Океаније
SA Саудијска Арабија	AS Америчка Самоа
SY Сиријска Арапска Република	AQ Антарктик
AE Уједињени Арапски Емирати	BV Буве
5490 Остале азијске земље	VU Вануату
AF Авганистан	JT Џонстон Острво
BD Бангладеш	WA Вејк Острво
BN Брунеј	WF Волис и Футуна Острва
BT Бутан	GU Гуам
VN Вијетнам	TF Јужна Француска Територија
IN Индија	KI Кирибати
ID Индонезија	MH Маршалска Острва
TP Источни Тимор	MI Мидвејска Острва
JP Јапан	FM Микронезија
KZ Казахстан	NR Науру
KN Камбоџа	NC Нова Каледонија
CN Кина	PW Палау
KG Киргистан	PG Папуа Нова Гвинеја
KR Кореја	PN Питкерн
KP Кореја ДНР	WS Самоа
LA Лаос	MP Северно Маријанска Острва
MO Макао	SB Соломонска Острва
MV Малдиви	TO Тонга
MY Малезија	TV Тувалу
MM Мјанмар	FJ Фиџи
MN Монголија	PF Француска Полинезија
NP Непал	
PK Пакистан	
SG Сингапур	
TW Тајван, Кинеска Провинција	
TH Тајланд	
TJ Таџикистан	
TM Туркменистан	

Анекс 4 Б

ШИФРЕ И НАЗИВИ ЗЕМАЉА ПО ЕКОНОМСКИМ ЗОНАМА

1021	EFTA (Европско удружење слободне трговине)	GY	Гвајана
1031	ACP (Афричке, карипске и пацифичке земље)	GN	Гвинеја
1053	OPEC (Земље извознице нафте)	GW	Гвинеја Бисао
1055	MEDA (Удружење медитеранских земаља)	GD	Гренада
1057	ASEAN (Удружење југоисточних земаља)	DM	Доминика
1059	SAARC (Јужноазијско удружење за регионалну кооперацију)	GQ	Екваторијална Гвинеја
1110	EU Европска унија (25)	ER	Еритреја
1120	CEEC (Земље Централне и Источне Европе)	ET	Етиопија
1310	NAFTA (Северноамеричко удружење слободне трговине)	ZM	Замбија
1330	MERCOSUR (Јужноамеричко заједничко тржиште)	CV	Зеленортска острва
1410	NICs (Нове индустријске азијске земље)	ZW	Зимбабве
1420	APEC (Азијско-пацифичко економско удружење)	JM	Јамајка
1815	CIS (Комонвелт независних држава)	ZA	Јужна Африка
1820	OECD, остало	CM	Камерун
1900	Неразврстано	KE	Кенија
1021	EFTA (Европско удружење слободне трговине)	KI	Кирибати
IS	Исланд	KM	Комори
LI	Лихтенштајн	CG	Конго
NO	Норвешка	SK	Кукова Острва
CH	Швајцарска	LS	Лесото
1031	ACP (Афричке, карипске и пацифичке земље)	LR	Либериа
AO	Ангола	MG	Мадагаскар
AG	Антигва и Барбуда	MW	Малави
BB	Барбадос	ML	Мали
BS	Бахами	MH	Маршалска Острва
BZ	Белизе	MR	Мауританија
BJ	Бенин	MU	Маурицијус
BW	Боцвана	FM	Микронезија
BF	Буркина Фасо	MZ	Мозамбик
BI	Бурунди	NA	Намибија
VU	Вануату	NR	Науру
GA	Габон	NE	Нигер
GM	Гамбија	NU	Ниуе
		CI	Обала Слоноваче
		PW	Палау
		PG	Папуа Нова Гвинеја
		RW	Руанда
		WS	Самоа
		ST	Сао Тома и Принципе
		SZ	Свазиланд
		SC	Сејшелска Острва
		SN	Сенегал
		VC	Сент Винсент и Гренадини
		KN	Сент Китс-Невис
		LC	Сент Лусија
		SL	Сијера Леоне

SB Соломонска Острва
 GH Гана
 SD Судан
 SR Суринам
 TZ Танзанија
 TG Того
 TO Тонга
 TT Тринидад и Тобаго
 TV Тувалу
 UG Уганда
 FJ Фиџи
 HT Хаити
 CF Централноафричка Република
 TD Чад
 DJ Џибути

1053 **OPEC**
 (Земље извознице нафте)

DZ Алжир
 VE Венецуела
 ID Индонезија
 IQ Ирак
 IR Иран
 QA Катар
 KW Кувајт
 LY Либијска Арапска Џамахирија
 NG Нигерија
 SA Саудијска Арабија
 AE Уједињени Арапски Емирати

1055 **MEDA**
 (Удружење медитеранских земаља)

EG Египат
 IL Израел
 JO Јордан
 LB Либан
 MA Мароко
 SY Сиријска Арапска Република
 TN Тунис
 TR Турска

1057 **ASEAN**
 (Удружење југоисточних земаља)

BN Брунеј
 VN Вијетнам
 KH Камбоџа
 LA Лаос
 MY Малезија
 MM Мјанмар

SG Сингапур
 TH Тајланд
 PH Филипини
 SO Сомалија

1059 **SAARC**
 (Јужноазијско удружење за регионалну
 кооперацију)

BD Бангладеш
 BT Бутан
 IN Индија
 MV Малдиви
 NP Непал
 PK Пакистан
 LK Шри Ланка

1110 **EU**
 Европска унија (25)

AT Аустрија
 BE Белгија
 GB Велика Британија
 GR Грчка
 DK Данска
 EU Европска Монетарна Унија
 EE Естонија
 IE Ирска
 IT Италија
 CY Кипар
 LV Летонија
 LT Литванија
 LU Луксембург
 HU Мађарска
 MT Малта
 MC Монако
 DE Немачка
 PL Пољска
 PT Португалија
 SM Сан Марино
 SK Словачка
 SI Словенија
 FI Финска
 FR Француска
 FX Француски Метрополитен
 NL Холандија
 CZ Чешка Република
 SE Шведска
 ES Шпанија

1120 **CEEC**
(Земље Централне и Источне Европе)

AL Албанија
 BA Босна и Херцеговина
 BG Бугарска
 ME Република Црна Гора
 MK Република Македонија
 RO Румунија
 HR Хрватска

1310 **NAFTA**
(Северноамеричко удружење слободне трговине)

CA Канада
 US САД

1330 **MERCOSUR**
(Јужноамеричко заједничко тржиште)

AR Аргентина
 BR Бразил
 PY Парагвај
 UY Уругвај

1410 **NIC's**
(Нове индустријске азијске земље)

KR Кореја
 TW Тајван, Кинеска Провинција
 HK Хонгконг

1420 **APEC**
(Азијско-пацифичко економско удружење)

AU Аустралија
 JP Јапан
 CN Кина
 MX Мексико
 NZ Нови Зеланд
 PE Перу
 CL Чиле

1815 **CIS**
(Комонвелт независних држава)

AZ Азербејџан
 AM Арменија
 BY Белорусија
 GE Грузија
 KZ Казахстан

KG Киргистан
 MD Молдавија
 RU Руска федерација
 TJ Таџикистан
 TM Туркменистан
 UZ Узбекистан
 UA Украјина

1820 **OECD, остало**

CX Божићно острво
 VI Девичанска Острва (САД)
 CC Кокосова (Килинг) Острва
 NF Норфолк Острво
 HM Херд и Мекдоналд Острва

1900 **Неразврстано**

AF Авганистан
 AS Америчка Самоа
 AI Ангила
 AD Андора
 AQ Антарктик
 AW Аруба
 BH Бахреин
 BM Бермуди
 BO Боливија
 IO Британска Тер. Инд. Океана
 BV Буве
 VA Ватикан-Света Столица
 WA Вејк Острво
 WF Волис и Футуна Острва
 GP Гваделуп
 GT Гватемала
 GI Гибралтар
 GL Гренланд
 GU Гуам
 VG Девичанска острва (Британска)
 DO Доминиканска Република
 EC Еквадор
 SV Ел Салвадор
 EH Западна Сахара
 TP Источни Тимор
 YE Јемен
 TF Јужна Француска Територија
 GS Јужна Џорџија и Сендвич Острва
 KY Кајманска острва
 CO Колумбија
 CD Конго, Демократска Република
 KP Кореја ДНР

CR	Костарика
CU	Куба
YT	Мајоте
MO	Макао
IM	Манн острва
MQ	Мартиник
MI	Мидвејска Острва
MN	Монголија
MS	Монсерат
NI	Никарагва
NC	Нова Каледонија
PS	Окупирана Палестинска Територија
OM	Оман
PA	Панама
PC	Пацифичка Острва
PN	Питкерн
PR	Порторико
RE	Реинион
SJ	Свалбард и Јан Мајен Острва
SH	Света Јелена
MP	Северно Маријанска острва
PM	Сен Пјер и Микелон
TK	Токелау
TC	Туркс и Каикос Острва
PU	Уједињ. Државе Пацифичких Острва
FO	Фарска Острва
FK	Фокландска Острва (Малвини)
GF	Француска Гијана
PF	Француска Полинезија
AN	Холандски Антили
HN	Хондурас
JT	Џонстон Острво

Анекс 5
ТИПОВИ ПАРИТЕТА

EXW Франко фабрика (назив места)

FCA Франко превозник (назив места)

FAS Франко уз бок брода (назив луке отпреме)

FOB Франко на палуби брода (назив луке отпреме)

CFR Трошкови и возарина (назив луке одредишта)

CIF Трошкови, осигурање и возарина (назив луке одредишта)

CPT Возарина плаћена до (назив места одредишта)

CIP Возарина и осигурање плаћени до (назив места одредишта)

DAF Достављено на граници (назив места)

DES Достављено на броду (назив луке одредишта)

DEQ Достављено на обали (назив луке одредишта)

DDU Достављено – царина није плаћена (назив места одредишта)

DDP Достављено – царина плаћена (назив места одредишта)

XXX Остали ненаведени паритети

Анекс 6 СПЕЦИФИЧНЕ ЈЕДИНИЦЕ МЕРЕ

ШИФРА	ШИФРА ЕУ	НАЗИВ	ШИФРА	ШИФРА ЕУ	НАЗИВ
<i>KD</i>	<i>PCE</i>	Комад	<i>HL</i>		Хектолитар
<i>MG</i>		Милиграм	<i>KR</i>	<i>CTM</i>	Карат
<i>GR</i>	<i>GRM</i>	Грам	<i>TC</i>		Туце
<i>KG</i>	<i>KGM</i>	Килограм	<i>PR</i>	<i>NPR</i>	Пар
<i>TN</i>		Тона	<i>AR</i>		Арак
<i>MD</i>	<i>MTR</i>	Метар – дужни	<i>MW</i>	<i>MWH</i>	Мегават
<i>M2</i>	<i>MTK</i>	Метар – квадратни	<i>KW</i>		Киловат
<i>M3</i>	<i>MTQ</i>	Метар – кубни	<i>GN</i>		Гарнитура - комплет
<i>LT</i>	<i>LTR</i>	Литар	<i>ZZ</i>	<i>ZZZ</i>	Нема специфичне јединице мере

Рукопис припремили: Слободан Вучковић, Љиљана Симић-Бујишић,
Јасмина Црномарковић, Сања Дамјанац,
Мира Драгојевић, Душко Бумбић

РЕДАКЦИЈА

Руководилац: Предраг Чановић

Чланови: Гордана Бјелобрк, Љубица Живадиновић, Мирјана Смолчић

Лектура: Емилија Видановић

Технички уредник: Загорка Раденковић

ШТАМПА

Републички завод за статистику Србије, Београд, Милана Ракића 5

Телефон: 2412-922 ♦ Телефакс: 2411-260

Број страна 70 ♦ Тираж: 200